Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение средняя общеобразовательная школа №1 с. Аскино муниципального района Аскинский район Республики Башкортостан

Согласовано на педагогическом совете «30» 08 2022г. Протокол № 1	Согласовано Зам. директора по УВР____/Гиндуллин А.А./ «30»____08____2022г.	Утверждаю Директор школы____/Шаймарданов Ф.З./ «30»____08____2022г. Приказ № 247

Рабочая программа
по башкирскому языку для 1 – 4 классов

Разработана на основе примерной рабочей программы учебного предмета “Государственный (башкирский) язык Республики Башкортостан для 1 – 4 классов. Разработчики: Давлетшина М.С., Уфа – 2022

АҢЛАТМА ЯҘЫУ

“Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле”(дөйөм белем биреү ойошмаларының 1-4 класы өсөн) уҡыу предметынан өлгө эш программаһын төҙөүҙә түбәндәге документтар хоҡуҡи-норматив нигеҙ булып торҙо:

1) Рәсәй Федерацияһының Конституцияһы;
2) 2012 йылдың 29 декабренән “Рәсәй Федерацияһында белем биреү” (үҙгәртеүҙәр һәм тулыландырыуҙар менән) 273-сө федераль законы;
3) 1991 йылдың 25 октябренән 1807-1-се “Рәсәй Федерацияһы халыҡтары телдәре тураһында” Рәсәй Федерацияһы законы(үҙгәртеүҙәр һәм тулыландырыуҙар менән);
4) Башланғыс дөйөм белем биреүҙең федераль дәүләт белем биреү стандарты (2021 йылдың 31 майындаРәсәй Федерацияһы Мәғариф министрлығының 286-сы приказы менән раҫланған);
5) Башланғыс дөйөм белем биреүҙең яҡынса төп белем биреү программаһы (дөйөм белем биреү буйынса федераль уҡыу-методик берекмә ҡарары, 2022 йылдың 18 мартындағы 1/22-се протокол менән раҫланған);
6) Тәрбиә биреүҙең яҡынса программаһы (дөйөм белем биреү буйынса федераль уҡыу-методик берекмә ҡарары, 2022 йылдың 23 июнендәге 3/22-се протокол);
7) Рәсәй Федерацияһы Мәғариф министрлығының 2019 йылдың 1 октябрендәге коллегия ултырышында раҫланған Рәсәй Федерацияһы халыҡтарының туған телдәрен уҡытыу концепцияһы;
8) Республика Башлығының 2020 йылдың 30 декабрендәге 613-сө Указы менән раҫланған Башҡортостан Республикаһының дәүләт телдәрен һәм Башҡортостан Республикаһы халыҡтарының туған телдәрен уҡытыу концепцияһы;
9) Башҡортостан Республикаһы Конституцияһы (үҙгәрештәр һәм өҫтәмәләр менән);
10) 2013 йылдың 1 июлендәге 696-з һанлы «Башҡортостан Республикаһында мәғариф тураһында» Башҡортостан Республикаһы Законы (үҙгәрештәр һәм өҫтәмәләр менән).

“Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле” уҡыу предметы Башҡортостан Республикаһы территорияһында

урынлашҡан дәүләт һәм муниципаль белем биреү ойошмаларында Башҡортостан Республикаһы ҡануниәте һәм башланғыс дөйөм белем биреү Федераль дәүләт белем биреү стандартына ярашлы “Туған тел һәм туған телдә әҙәби уҡыу” предмет өлкәһе сиктәрендә бәлиғ булмаған уҡыусыларҙың ата-әсәләренең (законлы вәкилдәренең) ғаризаһына ярашлы өйрәнелә.

Программа нигеҙенә Федераль дәүләт белем биреү стандартының методологияһы булған системалы-эшмәкәрлекле ҡараш һалынған. Программа Өлгө тәрбиә программаһында ҡабул ителгән өҫтөнлөклө маҡсаттарға һәм уҡытыусыларға “Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле” уҡыу предметынан эш программаһын төҙөүҙә методик ярҙам күрһәтеүгәйүнәлтелгән.

Программа уҡыу йылдары буйынса уҡытыу предметының йөкмәткеһен, «Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» дәресе саралары менән уҡыусыларға белем, тәрбиә биреү һәм үҫтереүҙең төп методик стратегияларын билдәләй.

Программа уҡытыусыға түбәндәге мөмкинлектәрҙе бирә:

1. Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) телен уҡытыу процесында башланғыс дөйөм белем биреүҙең Федераль дәүләт белем биреү стандарттарына ярашлы шәхсән, метапредмет һәм предмет һөҙөмтәләренә ирешеүҙә заманса ҡараштырмошҡа ашырырға;

2. Төп хоҡуки документтарға ярашлы “Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле” уҡыу предметының йөкмәткеһен уҡыу йылдарына ярашлы планлаштырырға һәм алдан көтөлгән һөҙөмтәләрҙе билдәләргә;
3. Календарь-тематик план төҙөгәндә конкрет кластың үҙенсәлектәрен иҫәпкә алырға, уҡыу материалын үҙләштереү өсөн тәҡдим ителгән төп эшмәкәрлек төрҙәрен һәм сәғәттәрҙе темаларға яҡынса бүлеү өлгөһөн файҙаланырға.

“Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле” уҡыу предметына дөйөм ҡылыҡһырлама

Программаның йөкмәткеһе башланғыс дөйөм белем биреү Федераль дәүләт белем биреү стандарттарындағы “Туған тел һәм туған телдә әҙәби уҡыу” предмет өлкәһе талаптарына ярашлы башланғыс дөйөм белем биреү программаһы һөҙөмтәләренә ирешеүгә йүнәлтелә.

“Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле” уҡыу предметын өйрәнеү гуманитар циклдағы башҡа уҡыу предметтары менән предмет-ара бәйләнеште тормошҡа ашырыуҙы күҙ уңында тота.

Башҡортостан Республикаһы Конституцияһына һәм “Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре” законына ярашлы, ике дәүләт телен белеү республикала йәшәүсе халыҡтар араһындағы килешеп йәшәүҙең нигеҙен тәшкил итә. Мәктәптә белем биреү шарттарында дәүләт (башҡорт) теле аралашыу сараһы һәм уҡыусыларға әхлаҡи тәрбиә биреү ысулы булараҡ күҙаллана.Аралашыу сараһы булараҡ дәүләт (башҡорт) телен белеү уҡыусыларҙа көндәлек тормошта аралашырға, уларҙы күп милләтле йәмғиәттә аңлашып һәм хеҙмәттәшлек итеп йәшәргә һәләтле һәм әҙер итә.

“Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле” предметының үҙенсәлеге, уҡыу процесының аралашырға өйрәтеүгә йүнәлтелгән булыуы, башҡа предмет өлкәләре менән бәйләнеше уҡыусыларҙың ике дәүләт телендә лә иркен аралашыусы тел шәхесе булып үҫешенә булышлыҡ итә.

Башланғыс мәктәптә рус һәм башҡорт, шулай уҡ сит телдәрҙе өйрәнеү уҡыусыларға үҙҙәренең билдәле этносҡа, Рәсәйҙең граждандар йәмғиәтенә һәм халыҡ-ара берләшмәгә ҡарағанлығын аңларға булышлыҡ итә.

Дәүләт (башҡорт) телен уҡытыу универсаль уҡыу ғәмәлдәрен формалаштырыуға нигеҙ һала. Уҡыусылар белем биреү эшмәкәрлегенең мәғәнәһен һәм әһәмиәтен аңлай, белем алырға, телде үҙләштереүҙә үҙаллы эшләргә өйрәнә, был артабанғы үҫеш һәм үҙ-үҙеңде камиллаштырыу өсөн нигеҙ булып тора.

«Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» предметының йөкмәткеһе уҡыусыларҙың дәүләт (башҡорт) телен милли мәҙәниәтте танып белеү һәм унда үҙ-үҙеңде күрһәтеү ҡоралы булараҡ өйрәнеүгә ихтыяжын ҡәнәғәтләндереүгә йүнәлтелгән.

«Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» дәресен өйрәнеүҙең маҡсаты һәм бурысы

«Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» дәресен өйрәнеүҙең маҡсаты - уҡыусыларҙа социаль-көнкүреш, уҡыу-хеҙмәт һәм социаль-мәҙәни өлкәләрҙә башҡорт телендә аралашыу мөмкинлеген тәьмин итеүсе коммуникатив компетенция булдырыу. «Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» уҡыу предметын өйрәнеүҙең бурыстары:

- тел йөрөтөүселәр менән үҙенең телмәр мөмкинлектәре һәм ихтыяждары кимәлендә аралашыу һәләтен һәм әҙерлеген формалаштырыу: телдән һөйләшеү һәм фекер алышыу, яҙма рәүештә (уҡыу һәм яҙыу), телдән һәм яҙма формала шәхес-ара һәм мәҙәни аралашыу оҫталығын арттырыу;

- балалар фольклоры һәм матур әҙәбиәт, мәҙәни пландағы материалдар менән танышыу аша башҡорт мәҙәниәтенә ихтирамлы мөнәсәбәт тәрбиәләү;

- уҡыусыларҙың лингвистик аң даирәһен киңәйтеү; уҡыусыларға аңлайышлы һәм дәүләт (башҡорт) телендә телдән, яҙма телмәрҙе үҙләштереү өсөн кәрәкле лингвистик күҙаллауҙарҙы элементар кимәлдә үҙләштереү;

- тел системаһы менән танышыу һәм уның нигеҙендә төп лексик, грамматик, стилистик, орфоэпик, орфографик һәм пунктуацион оҫталыҡтарын булдырыу; уҡыусының тел күренештәрен һәм факттарын анализлауға һәм баһалауға һәләтен арттырыу;

- тел факттарын айырыу, анализлау, классификациялау оҫталығын формалаштырыу, уларҙы норматив, хәлдең һәм аралашыу өлкәһенең тап килеүе ҡарашынан баһалау; текст менән эшләү, төрлө сығанаҡтарҙан мәғлүмәт эҙләү, уны төрлө типтағы үҙаллы булдырылған фекерҙәрҙә тапшырыу;

- уҡыусыларҙың рухи донъяһын, дөйөм кешелек ҡиммәттәрен формалаштырыу, туған тел аша кешелектең мәҙәни ҡиммәттәренә ылыҡтырыу.

«Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» уҡыу предметы буйынса яҡынса эш программаһының төп йөкмәткеле йүнәлештәре

Дәүләт (башҡорт) теле курсында түбәндәге йөкмәткеле йүнәлештәр айырыла:

- телмәр эшмәкәрлегенең төп төрҙәрендә (тыңлау, һөйләшеү, уҡыу, яҙыу) коммуникатив оҫталыҡты формалаштырыуға булышлыҡ иткән «Телмәрҙе үҫтереү» йөкмәткеле йүнәлеше;

- «Лингвистик белем нигеҙҙәре» йөкмәткеле йүнәлеше башҡорт теленең фонетикаһы, лексикаһы, грамматикаһы өлкәһендә тел күнекмәләрен формалаштырыуға булышлыҡ итә. Ике йөкмәткеле йүнәлеш тә үҙ-ара бәйләнгән, һәм уларҙың береһенең булмауы «Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» уҡыу предметының берҙәмлеген боҙа.

Эш программаһын төҙөүселәр уҡыу материалын өйрәнеүҙең эҙмә-эҙлелеген, күләмен, эшмәкәрлек төрҙәрен үҙ аллы билдәләй ала.

«Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» предметыныңуҡыупланындағыурыны

Федераль дәүләт башланғыс дөйөм белем биреү стандартына ярашлы, «Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» уҡыу предметы «Туған тел һәм туған телдә әҙәби уҡыу» предмет өлкәһенә ҡарай.

Дәүләт телдәрендә уҡытыу, дәүләт телдәрен өйрәнеү Федераль дәүләт белем биреү стандарттарына ярашлы алып барыла һәм дәүләт аккредитацияһы үткән төп белем биреү программалары сиктәрендә башҡарыла.

Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) телен өйрәнеү башланғыс кимәлдә 136 сәғәт күләмендә ҡаралған: 1-4-се кластарҙа йылына 34 сәғәт (аҙнаға 1 сәғәт).

Белем биреү программаһын дәүләт санитар-эпидемиологик ҡағиҙәләр һәм нормативтар талаптарын үтәп, дәрестән тыш һәм ғәҙәттән тыш эшмәкәрлек аша мәғариф учреждениеһы ғәмәлгә ашыра. Белем биреү ойошмаһы мәғариф мөнәсәбәттәрендә ҡатнашыусыларға дәрестән тыш эшмәкәрлектең төрлө формаларын һайлау мөмкинлеге бирә. Дәрестән тыш эшмәкәрлек белем биреү мөнәсәбәттәрендә ҡатнашыусыларҙың һайлауына ярашлы ирекле нигеҙҙә ойошторола.

Мәғариф учреждениеһы белем биреү мөнәсәбәттәрендә ҡатнашыусылар әҙерләгән пландың бер өлөшө иҫәбенә уҡыу предметын өйрәнеү өсөн бүленгән сәғәттәр һанын үҙаллы арттырырға хоҡуҡлы. Федераль дәүләт башланғыс дөйөм белем биреү стандартына ярашлы, мәғариф һөҙөмтәләренә ҡарата бер нисә талап мәғлүмәт технологияларын ҡулланыу кәрәклеге менән туранан-тура бәйләнгән. Дәүләт (башҡорт) теле дәрестәрендә ҡулланыу өсөн цифрлы һәм электрон белем биреү ресурстары «Мәғлүмәт ресурстары» ҡушымтаһында бирелгән.

«Башҡортостан Республикаһы дәүләт (башҡорт) теле» уҡыу предметының йөкмәткеһе

1-се класс Грамотаға өйрәтеү

Башҡортостан - минең тыуған ерем.

Телмәрҙе үҫтереү. Күп милләтлеБашҡортостан Республикаһы. Дәүләт (башҡорт) теле. Башҡортостан Республикаһының дәүләт символикаһы. Дәреслек менән танышыу. Башҡортостан тураһында видеоролик.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Тел тураһында дөйөм төшөнсә. Һөйләү телмәре һәм яҙма телмәр.

Исәнләшергә өйрәнәбеҙ.

Телмәрҙе үҫтереү. Ҡыҫҡа сәләмләү репликаларын тыңлау. Уҡытыусы артынан сәләмләү һүҙҙәрен ҡабатлау. Һүрәттәр менән эшләү, әкиәт геройҙарын билдәләү.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Һөйләм һәм һүҙ. График схемаларҙы файҙаланып, телмәрҙе һөйләмдәргә, һөйләмдәрҙе һүҙҙәргә, һүҙҙәрҙе ижектәргәтарҡатыу.

Әйҙәгеҙ, танышайыҡ.

Телмәрҙе үҫтереү. Сәләмләү һүҙҙәрен ҡабатлау. Ҡыҫҡа диалогтар тыңлап аңларға өйрәнеү. «Һинең исемең нисек?» һорауын өйрәнеү, яуап төҙөү: “Минең исемем....”

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәре:**һ, ғ,ҙ.**

Мин танышам

Телмәрҙе үҫтереү. 1-10-ға тиклем иҫәп. Ҡыҫҡа репликаларҙы тыңлау. «Һиңә нисә йәш?» һорауын өйрәнеү һәм яуап төҙөү:«Миңә... йәш».

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Алфавит, башҡорт һәм урыҫ телдәрендә әйтелештәре айырылғанА**а, Оо, Ыы,** Ээ, **Вв**(у) хәрефтәрен өйрәнеү.

Мин һәм минең ғаиләм

Телмәрҙе үҫтереү. Ғаилә тураһында диалог тыңлау. Ғаилә ағзаларының атамалары менән танышыу.Өндәр менән тиҙәйткестәр өйрәнеү. Сюжетлы картина буйынса һүҙҙәр һәм һөйләмдәр схемаһын төҙөү, һүҙҙәргә өн анализы яһау.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Һүҙҙең башында, уртаһында һәм аҙағында өндәрҙең урынын билдәләү, әйтергә өйрәнеү.**Әә, Өө, Үү, Һһ** хәрефтәрен өйрәнеү.

Мәктәптәге тормошом.

Телмәрҙе үҫтереү. Мәктәп, класс тураһындатекстартыңлау. Уҡыу кәрәк-яраҡтарын, төҫтәрҙе, аҙыҡ-түлектеаңлатҡанһүҙҙәрҙе өйрәнеү. «Нимә яратаһың?» һорауын үҙләштереү, яуап биреү: «Мин яратам...» Ижектәр, һүҙҙәр уҡый белеү оҫталығын тәрбиәләү.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Һүҙҙең башында, уртаһында һәм аҙағында өндәрҙе ишетеү, әйтергә өйрәнеү.**Ғғ, Ҡҡ, Ҙҙ, ҫ, ң** хәрефтәрен өйрәнеү.

Мин уйнарға яратам

Телмәрҙе үҫтереү. Уйынсыҡтар тураһындағы тексты тыңлап аңлау. Тема буйынса лексик берәмектәрҙе үҙләштереү. Таныш лексика менән булған репликаларҙы тәржемәләү. Төрлө типтағы ижектәрҙе уҡыу.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Дифтонгыларҙы өйрәнеү: **йү, йо, йө.** Текста төшөп ҡалған һүҙҙәрҙе тултырыу.

Тәбиғәтте өйрәнәм

Телмәрҙе үҫтереү. Емеш-еләк һәм йәшелсә тураһындағы тексты тыңлап аңлау. «Минең яратҡан йәшелсәләрем» темаһы буйынса лексик берәмектәрҙе үҙләштереү. «Йәшенмәк» уйыны. Йыл миҙгелдәре тураһында һөйләмдәр төҙөү. Уҡыу ҡағиҙәләрен аңлау һәләтен камиллаштырыу: төрлө типтағы ижектәрҙе, дифтонгыларҙы уҡыу.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Дифтонгыларҙы өйрәнеү. Алдан өйрәнелгән дифтонгыларҙы ҡабатлау.

Белемде контролләү. Өйрәнелгән материалды ҡабатлау, контроль эш үткәреү, хаталарҙы төҙәтеү.

2-се класс Таныш булайыҡ.

Телмәрҙе үҫтереү. Танышыу тураһындағы ҡыҫҡа тексты тыңлау, был тема буйынса репликалар төҙөү. «Танышыу» темаһы буйынса өйрәнелгән һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү, лексиканы яңы һүҙҙәр менән байытыу, дәреслек менән танышыу, һүҙҙәр, һөйләмдәр, шиғырҙар һәм ҡыҫҡа текстар уҡыу. Текстарҙы уҡыу (уҡытыусы күрһәтмәһе буйынса һәм һайлап). «Дуҫың менән таныштыр» уйынын өйрәнеү. «Һин кем?» («Һеҙ кем?»), «Һинең исемең нисек?» («Исемең кем?»), «Һеҙҙең исемегеҙ нисек?» («Исемегеҙ кем?»), «Уның исеме нисек?» («Уларҙың исеме кем?»), «Һин ҡайҙа йәшәйһең?» һорауҙарын үҙләштереү, яуап бирергә өйрәнеү. LearningApps, ЯКЛАСС. платформаларында эшләү.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Өндәр һәм хәрефтәр. Алфавитты, башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәрен ҡабатлау. Күнегеүҙәрэшләгәндә алфавитты ҡулланыу. Тексты һүҙҙәргә бүлеү, һөйләмдә һүҙҙәр һанын билдәләү. Һүҙҙә тартынҡыларҙы һәм һуҙынҡыларҙы асыҡлау.Алмаш. Зат, һорау алмаштары. Алмаштарҙы телмәрҙә ҡулланыу.

Мин туғандарымды яратам.

Телмәрҙе үҫтереү. «Ғаилә» темаһы буйынса өйрәнелгән һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү, лексиканы яңы һүҙҙәр менән байытыу, өлгөгә таянып ғаилә ағзалары хаҡында хикәйәләр төҙөү, ғаилә тураһында текстар тыңлау, тыңланған текстың йөкмәткеһе тураһында тест тултырыу. Диалогтар уҡыу, бирелгән яуаптарға һорауҙар төҙөү, өйрәнелгән лексиканы файҙаланып, ҡыҫҡа диалогтар ҡороу. Һүҙьяһалыш моделе һәм бирелгән өлгө буйынса диалогта өйрәнелгән һүҙҙәрҙе ҡулланылыу. Сюжетлы картиналар буйынса һөйләмдәр, ҡыҫҡа текстар төҙөү.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Һүҙьяһалыш моделе: төҙөү- се, бейеү -се, теген -се, балыҡ- сы, яҙыу -сы, ҡурай -сы. «Минең, һинең, уның», «Беҙҙең, һеҙҙең, уларҙың» эйәлек алмаштары. («Беҙҙеке, һеҙҙеке, уларҙыҡы»). Синтаксис. Раҫлаусы һәм һорау һөйләмдәр, һөйләм аҙағында тыныш билдәләре. Һүҙ төркөмдәренең һөйләм киҫәктәренән айырмаһы. Һөйләм аҙағында тыныш билдәһен һайлау.

Мәктәп тормошом һәм мауығыуҙарым.

Телмәрҙе үҫтереү. «Мәктәп» темаһы буйынса өйрәнелгән һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү, лексиканы яңы һүҙҙәр менән байытыу. «Минең мәктәбем ниндәй?», «Яратҡан шөғөлөң ниндәй?» һорауҙарын үҙләштереү һәм яуап бирергә өйрәнеү, өлгө буйынса яратҡан шөғөлдәрең тураһында бәләкәй генә текстар, ҡыҫҡаса диалог-һорауҙар төҙөү. Мәктәп тормошо һәм шөғөлдәре тураһындағы текстар буйынса әңгәмәләшеү оҫталығын үҫтереү. Тексты һайлап һөйләү. Тәкдим ителгән тема буйынса проект эше, анализлау һәм дөйөмләштереү, үҙ эшең менән таныштырыу.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Морфология. Исемһүҙ төркөмө. Һүҙҙәрҙе һүҙ төркөмдәре буйынса төркөмләү. Телмәрҙә исемдәрҙе ҡулланыу. «Кем?» «Нимә?» һорауҙарына яуап биргән исемдәрҙе айырыу. Исемдәрҙең һан һәм затменән үҙгәреүе.

Дуҫтар менән уйнарға барам.

Телмәрҙе үҫтереү. Балалар уйындары тураһында шиғырҙы тыңлап аңлау. Өйрәнелгән темаға ярашлы, лексик берәмектәрҙе, «Был нимә?» Нимә ул?», «Был кем?» «Миңә нимә кәрәк?», «Нимә эшләргә?», «Нимә эшләй?» («Нимә эшләйбеҙ?»), «Нимә эшләйбеҙ?» («Ни

эшләйбеҙ?»), «Ҡайҙа нимә эшләйбеҙ?» һорауҙарын үҙләштереү, яуап бирергә өйрәнеү.Телмәрҙәүҙләштерелгән һүҙҙәрҙе ҡулланыу, терәк һүҙҙәр буйынса тексты һөйләү, берлектәге уйындар тураһында ҡыҫҡаса диалогтар төҙөү. Деформацияланған һөйләмдәрҙе тергеҙеү, һөйләмдә һүҙҙәр тәртибен ҡабатлау. Һаулыҡ һаҡлау тураһында текстар уҡыу. Балалар халыҡ уйыны (уҡытыусы һайлауы буйынса) менән танышыу.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Синтаксис. Һөйләмдең баш киҫәктәре.Һөйләмдәге һүҙҙәр тәртибе. Ҡылым. «Нимә эшләргә?», «Нимә эшләйбеҙ?» «Ҡайҙа нимә эшләйбеҙ?” һорауҙарына яуап биргән ҡылымдарҙы танырға өйрәнеү.

Тирә-яҡ донъяны өйрәнәм

Телмәрҙе үҫтереү. Тексты тыңлау, фекер алышыу, тыңланған текстың йөкмәткеһе буйынса һорауҙарға яуап биреү, лексиканы тема буйынса яңы һүҙҙәр менән байытыу. «Ниндәй?», «Ҡайҙа?», «Ҡасан?»һорауҙарына яуап бирергә өйрәнеү. Өйрәнелгән һүҙҙәрҙе һәм фразаларҙы ҡулланыу, текстарҙы уҡыу, һорауҙарға яуаптар төҙөү, һорауҙар, план буйынса һөйләү. Деформацияланған текстарҙы тергеҙеү, һүҙлек диктанттары яҙыу.

Ағастарҙың, үләндәрҙең, бөжәктәрҙең, ҡоштарҙың атамаларын рус теле менән сағыштырып өйрәнеү. Бирелгән хәл һәм тема буйынса диалогик һәм монологик текстар төҙөү күнекмәһен камиллаштырыу.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. “Сифат” һүҙ төркөмө. Сифаттарҙың мәғәнәһен билдәләү һәм уларҙы телмәрҙә ҡуллана белеү. «Ниндәй?» һорауҙарына яуап биргән ҡушма исемдәрҙе айырыу. Ниндәй? һорауы һәм ҡылым, Ҡайҙан?һорауы һәм ҡылым, Ҡайҙа? һорауы һәм ҡылым һүҙбәйләнештәрен өйрәнеү.

Белемде контролләү. Өйрәнелгән материалды ҡабатлау, хаталар өҫтөндә эш, проекттар төҙөү.

3 класс Танышыуға шатбыҙ!

Телмәрҙе үҫтереү. Был тема буйынса өйрәнелгән һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү, «Һин ҡайҙан?» һорауын бирә белеү һәм уға яуап ҡайтарыу, кәрәкле мәғлүмәтте табыу, телмәрҙә әҙер клише ҡулланыу, интоцияны дөрөҫ аңлау. Танышыу тураһындағы текстар тыңлау. Тыңланған текст буйынса һөйләмдәрҙе тулыландырыу. Дәреслектәге текстарҙы уҡыу, орфоэпик уҡыу нормаларын камиллаштырыу. Деформацияланған текстарҙы тергеҙеү, анкеталар тултырыу. Өйрәнелгән фразаларҙы ҡабатлау, телмәрҙе яңы һүҙҙәр менән байытыу, балалар әҫәрҙәренең

персонаждары (исеме, йәше) менән танышыу. Телмәрҙә башҡорт телмәр этикетының типик фразаларын ҡулланыу. Телмәрҙең диалогик һәм монологик формаларын үҫтереү.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Һөйләмдәрҙең төрҙәрен ҡабатлау. Һөйләмдең баш һәм эйәрсән киҫәктәре.

Белем алам

Телмәрҙе үҫтереү. Телмәрҙә өйрәнелгән һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү, мәктәп, дәрестәр тураһындағы текстарҙы тыңлау.. Диалогик телмәрҙе үҫтереү: тәҡдим ителгән ситуация буйынса диалогтар төҙөү, диалогтарҙы трансформациялау: өҫтәү һәм дауам итеү. Һорауҙар буйынса һөйләү. Уҡытыусы тәҡдим иткән һүҙлектәрҙән мәғлүмәт эҙләү. «Нимәһеҙ?» һорау формаһын үҙләштереү, дөрөҫ уҡыу оҫталығын үҫтереү. Һайланма уҡыу, башҡорт теленең орфоэпик нормаларын үтәү. «Туған тел донъяһы» порталында интерактив уйындар.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Һүҙҙең тура һәм күсмә мәғәнәһе. Синонимдар. Антонимдар. Омонимдар.

Мине ураҡтандонъя

Телмәрҙе үҫтереү. Яңыһүҙҙәрҙеөйрәнеү, тирә-яҡдонъятураһындаһөйләмдәртөҙөү. Парлапэш: өйрәнелгәнтекстарбуйынсаһорауҙарһәмяуаптар төҙөү. “Карға буткаһы” халыҡ байрамы.

Лингвистик белемнигеҙҙәре. Тамырҙаш һүҙҙәр. Исем. Исемдәрҙеңкилешменәнүҙгәреүе.

Минеңяратканйылмиҙгелем

Телмәрҙе үҫтереү. Үҫемлектәр, хайуандардонъяһы, Башҡортостантәбиғәтеменәнтанышыу. Ағастарҙың, үләндәрҙең, бөжәктәрҙең, ҡоштарҙыңатамаларынрус телендәгеатамаларыменәнсағыштырыпөйрәнеү. Телмәрҙеүҫтереү: әҙерһорауҙарбуйынсамонологтарһәмдиалогтартөҙөү. Аңлаукүнекмәләренкамиллаштырыу: төрлөжанрҙағытекстарҙытыңлау, терәкһүҙҙәрбуйынсатыңланғантекстыңйөкмәткеһенбилдәләү. Йылмиҙгелдәретураһындатекстарҙыаңлап уҡыу. Йылмиҙгелдәре, миҙгелкүренештәретураһында таблица һәм анкета тултырыу. Деформацияланған тексты тергеҙеү. “Нардуған” байрамы.

Лингвистик белемнигеҙҙәре. Исемдәрҙеңкилешменәнүҙгәреше.

Минең гардеробым

Телмәрҙе үҫтереү. Гардероб предметтарын, предмет билдәләренаңлатҡаняңыһүҙҙәрҙеөйрәнеү, һөйләшеүҙәөйрәнелгәнһүҙҙәрҙефайҙаланыу, шулһүҙҙәрменәндиалогтарһәммонологтартөҙөү. «Сөнки» теркәүесен диалогтарҙа ҡулланыу. Тема буйынсатекстаруҡыу, орфоэпик уҡыу күнекмәләрен үҫтереү. Тексты тыңлапҡабулитеү, тыңланған текст буйынса анкета тултырыу. Яратҡан кейемең тураһында ҡыҫҡа топик төҙөү, тәҡдимителгән шаблон һәмтерәкһүҙҙәрбуйынсаүҙкейемеңдеһүрәтләү. «Күпме?» һорауынөйрәнеү, һандарменәнтанышыу, 1-100 иҫәптеҡабатлау.“Йәшерәмяулыҡ” балаларуйыны.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Сифат. Сифаттарҙың сағыштырыу дәрәжәһе. Алмаш. Алмаштарҙың килеш менән үҙгәреүе. Һан. Төп һәм рәт һандары.

Мин сәйәхәтсе

Телмәрҙе үҫтереү. Төрлө ял төрҙәренбилдәләүсеяңыһүҙҙәрменәнтанышыу, телмәрҙәәүҙемләштереү. Сәйәхәттәртураһындағытекстарҙытыңлау, ҡулланылғанҡылымдарбуйынсасәйәхәтваҡытынбилдәләү. Тәҡдимителгәнрепликаларғаярашлысәйәхәттураһындадиалогтарһәмтопиктартөҙөү. Текстарҙы пауза һәм дөрөҫ интонация менән йүгерек уҡыу, төрлө сығанаҡтарҙанкәрәкле мәғлүмәтте эҙләү. Уҡылғантекстыңйөкмәткеһениллюстрацияға, планғатаяныпһөйләү. Рус теленәнбашҡорттеленәяраҡлаштырылғантекстартәржемәһе. Ҡылымдыңөйрәнелгәнзамандарынҡулланып, һүҙбәйләнештәртөҙөү.

Лингвистик белемнигеҙҙәре. Ҡылым. Ҡылымдыңзаманменәнүҙгәреүе: үткән, хәҙерге, киләсәкзаман.

Белемдеконтролләү.Өйрәнелгәнматериалдыҡабатлау, контроль эш, хаталарөҫтөндәэшләү, проект эштәре

4-се класс Көн һайын мәктәпкә йөрөйөм

Телмәрҙе үҫтереү. Үтелгәнматериалдыҡабатлау, тема буйынсарепликаларменәналмашыу, лексиканы тема буйынсаяңыһүҙҙәрменәнбайытыу, диалогтарҙаятланғанклишеларһәмдежурфразаларҡулланыу. Башҡорт теле, унынтөркителдәрсистемаһындатотҡанурыны, БашҡортостанРеспубликаһындауның статусы тураһында дөйөм мәғлүмәттең ҡабатланыуы. «Миңә ниндәй дәрес оҡшай?» һорауынөйрәнеү, яуабыннигеҙләү, схема буйынсаһөйләмдәртөҙөү. Башҡорт шағирҙарыныңһәмяҙыусыларыныңәҫәрҙәренәнөҙөктәрменәнтанышыу. Башҡорт теленең орфоэпия ҡағиҙәләрен, лексикаһы тураһында дөйөм мәғлүмәттәрҙе өйрәнеү. «Кем? Нимә?», «Мин нимәуҡырғаяратам?» тигәнһорауғаяуапбиргәнһүҙҙәрменәнтанышыу,

«Мәктәптәниҙәтураһындаһөйләшәбеҙ?», кәрәклеһүҙформаларынфайҙаланыпмонологиктелмәрҙеүҫтереү, дуҫтархаҡындадиалогтартөҙөү, дуҫтарҙы һүрәтләү, телмәрҙә исемдәрҙе ҡулланыу.

Лингвистик белемнигеҙҙәре. Үтелгәнматериалдыҡабатлау. Тел тураһында дөйөм мәғлүмәт.Исемһүҙтөркөмө. Яңғыҙлыҡ һәм уртаҡлыҡ исемдәр. Исемдәрҙең һан менән үҙгәреше.

Мин ғаиләмдеяратам

Телмәрҙе үҫтереү. Ғаилә тураһындағы тексты тыңлап аңлау.Туғанлыҡтыңяңытерминдарыменәнтанышыу, туғандарҙыңисемен, йәшенһорау,тышҡыҡиәфәтенһүрәтләү, ғаилә тураһында һөйләргә өйрәнеү. Контекст буйынсаһүҙҙәрҙеңмәғәнәһенбилдәләү йәки һүҙлек, Интернет һ.б. ярҙамында асыҡлау. Башҡорт һәм рус шағирҙары, яҙыусыларының әҫәрҙәренән өҙөктәр уҡыу. Баланыңыңғайсифаттарынсағылдырғансифаттарменәнтанышыу. «Ниндәй?» һорауалмашынфайҙаланып, һорауғаяуапәҙерләү. Өйҙө, бүлмәне һүрәтләү, телмәрҙәсифаттарҙыҡулланыу, дәрестемаһыбуйынсаһорауҙарбирәбелеү. Һөйләшә, яңынан һорай, телмәрҙәятлағанһүҙҙәрҙеһәмһүҙформаларынҡуллана, русса-башҡортсаһүҙлектефайҙаланып, үҙҙәренең өйҙәге йөкләмәләре тураһында текст төҙөй белеү. “Сөмбөлә” байрамы (уңыш байрамы).

Лингвистик белемнигеҙҙәре. Исемдәрҙеңэйәлекаффикстарыменәнүҙгәреүе. Сифатдәрәжәләретураһындаүтелгәнде ҡабатлау. Сифаттарҙың яҙылышы.

Ватаным тураһында һөйләйем.

Телмәрҙе үҫтереү. Яңы лексика менән танышыу, уны телмәрҙә әүҙемләштереү. Урамыбыҙ, тыуған йортобоҙ, ҙур һәм бәләкәй Ватаныбыҙ, планетабыҙҙың ҡояш системаһында тотҡан урыны тураһында текстар төҙөү. Тыуған яҡтың ятаҡҡан урындары, үҙ ихатаһының балалары тураһында хикәйәләү. Башҡорт һәм рус шағирҙары, яҙыусыларының әҫәрҙәрен, башҡорт фольклоры өлгөләрен уҡыу. Шаблон буйынса һәм шаблонһыҙ ҡыҫҡа текстар һәм диалогтар төҙөү, үҙ фекереңде белдерә белеү. ”Тирмә” балалар уйыны. Төрлө платформаларҙа эшләү (LearningApps, ЯКласс).

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Алмаш.Алмаштар тураһында өйрәнелгән материалдың ҡабатланыуы. Зат, күрһәтеү, эйәлек, һорау алмаштары. Алмаштарҙы дөрөҫ яҙыу ҡағиҙәләре.

Ауылда/ҡалала йәшәйем

Телмәрҙе үҫтереү. Тема буйынса яңы һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр үҙләштереү, Башҡортостандың, Өфөнөң иҫтәлекле урындары менән танышыу. Ауыл һәм ҡала тормошо тураһында әңгәмә, диалог ҡороу, ауыл/ҡала тураһында бәйләнешле текстар төҙөй белеү. Республика ҡалалары һәм ауылдары, баҡсалағы үҫемлектәр тураһында хикәйәләр. Өйрәнелгән һүҙҙәрҙе файҙаланып, үҙенең районы һәм республикаһының иҫтәлекле урындары тураһында текстар төҙөү. Төрлө платформаларҙа эшләү (LearningApps, ЯКласс).

Лингвистик белем нигеҙҙәре. һан (өйрәнелгән материалдың ҡабатланыуы). Ябай һәм составлы һандар. Һандарҙың разряды: рәт, йыйыу, тәртип һандары. Һандарҙы дөрөҫ яҙыу ҡағиҙәләре.

Һауа торошо һәм йыл миҙгелдәре тураһында һөйләшәбеҙ.

Телмәрҙе үҫтереү. Ҡыҙыл китапҡа индерелгән үҫемлектәрҙе һәм хайуандарҙы, йыл миҙгелдәре атамаларын өйрәнеү. Яңы лексиканы үҙләштереү, тәҡдим ителгән текстар буйынса эшләү, тәбиғәттә үҙеңде тотоу ҡағиҙәләре, тыуған төйәктең тәбиғәтен һаҡлау тураһында яңы текстар төҙөү. Балаларҙың ҡышҡы, яҙғы, йәйге, көҙгө уйындары. Йолалар һәм ғөрөф-ғәҙәттәр тураһында әңгәмәләр. Был йолаларҙың бөгөнгө көндәге әһәмиәте..Телмәрҙе тыңлай белеү, текстарҙы дөрөҫ уҡыу, тема буйынса диалог ҡороу һәләтен үҫтереү.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Рәүеш. Рәүештәрҙең сифаттарҙан айырмаһы

Төрлө нәмәләр тураһында һөйләшәбеҙ.

Телмәрҙе үҫтереү. Киләсәккә пландар тураһында текстарҙы тыңлап аңлау. Тема буйынса яңы лексиканы үҙләштереү, уларҙы телмәрҙә әүҙемләштереү, киләсәккә пландар, үҙ хыялың тураһында текстар төҙөү. Әҙер өлгө буйынса, терәк һүҙҙәргә таянып, диалог төҙөү. Төрлө платформаларҙа эшләү. “Һабантуй” байрамы.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Ҡылым. Һөйләмдә ҡылымдарҙың урыны. Ҡылымдарҙың зат менән үҙгәреүе.

Һатып алырға өйрәнәм.

Телмәрҙе үҫтереү. Аҙыҡ-түлек, кейем-һалым атамалары менән танышыу, тауар һатып алғанда этикет ҡағиҙәләрен үҙләштереү, был тема буйынса аралашыу. Телмәрҙә хәҙерге заман ҡылымдарын ҡулланып, мода тураһында текстар төҙөү. Тәҡдим ителгән диалогтар буйынса эш, өлгө буйынса диалогтар төҙөү, өйрәнелгән лексиканы әүҙемләштереү. Аралашыу барышында башҡорт телмәр этикеты үҙенсәлектәрен

һаҡлау. Тәкдим ителгән тема буйынса текстар яҙыу. Планға һәм терәк һүҙҙәргә таянып, ҡыҫҡа хикәйәләр төҙөү. Төрлө мәғлүмәт сығанаҡтарын эҙләү, схемалар ҡулланыу, хаталарҙы төҙәтеү. “Буяу һатам” балалар уйыны.

Лингвистик белем нигеҙҙәре. Ҡылым. Ҡылымдың кире формаһы. Ҡылымдың замандары. Үтелгән материалды ҡабатлау.

Белемде контролләү. Өйрәнелгән материалды ҡабатлау, контроль эш, хаталар өҫтөндә эшләү, проект эштәре.

“БАШҠОРТОСТАН РЕСПУБЛИКАҺЫНЫҢ ДӘҮЛӘТ (БАШҠОРТ) ТЕЛЕ” УҠЫУ ПРЕДМЕТЫН БАШЛАНҒЫС ДӨЙӨМ БЕЛЕМ БИРЕҮ КИМӘЛЕНДӘ ҮҘЛӘШТЕРЕҮҘЕҢ ПЛАНЛАШТЫРЫЛҒАН ҺӨҘӨМТӘЛӘРЕ

ШӘХСӘН ҺӨҘӨМТӘЛӘР

Башланғыс мәктәпте тамамлаусы уҡыусыларҙың “Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле” уҡыу предметын үҙләштереүенең **шәхсән һөҙөмтәләре:**

- уҡыусыларҙың рухи ҡиммәттәргә таянып эш итергә әҙер булыуы һәм түбәндәге өлкәләрҙә шуларға нигеҙләнгән тәүге эшмәкәрлек тәжрибәһен туплауы:

Граждандлык-патриотик тәрбиәлә:

– Тыуған иленә – Рәсәйгә, йәнтөйәгенә, тыуған еренә, тәбиғәткә ихтирамлы мөнәсәбәте, һөйөүе һәм хөрмәт итеүе;

– дәүләт (башҡорт) телен тирә-яҡты танып-белеү ҡоралы итеп таныуы;

– донъяны күп телле һәм күп мәҙәниәтле йәмғиәт итеп ҡабул итеүе, үҙен Рәсәй Федерацияһының гражданины итеп тойоп, халҡының һәм Рәсәйҙең гражданины булыуын аңлауы;

– тыуған илебеҙҙең, республиканың үткәненә, бөгөнгөһөнә һәм киләсәгенә битараф булмауы;

– үҙ халҡын һәм шул уҡ ваҡытта башҡа халыҡтарҙы ихтирам итеүе, икенсе халыҡтарҙың тарихына, мәҙәниәтенә хөрмәт менән ҡарауы, төрлө милләт вәкилдәренә ыңғай ҡарашы;

– һәр кешене йәмғиәтебеҙҙең вәкиле итеп ҡабул итеүе, мөнәсәбәттәрҙе әҙәп-әхлаҡ ҡанундарына таянып ҡороуы.

Әҙәп-әхлаҡ тәрбиәһендә:

- һәр кешенең шәхес булыуын таныуы;

- башҡаларға ҡарата иғтибарлы һәм ихтирамлы булыуы;

- кешеләргә физик һәм әхлаҡи зыян килтереүгә йүнәлтелгән ҡылыҡтарҙы ҡабул итмәүе;

- әхлаҡи тәртип ҡағиҙәләрен белеүе: оялыу, ғәфү үтенеү, тартыныу һ.б.

- уҡыу һөҙөмтәләре, эшләгән эштәрең өсөн яуаплылыҡ тойоуы;

Эстетик тәрбиәлә:

- үҙ халҡының һәм башҡа халыҡтарҙың традицияларына һәм ижадына, төрлө сәнғәт төрҙәренә, мәҙәниәткә ҡыҙыҡһыныуы, уларҙы хөрмәт итеүе;

- художестволы эшмәкәрлек төрҙәре аша үҙ-үҙен танытыуға ынтылышы;

Фәнни белемдең киммәттәре:

- танып-белеүҙә үҙ аллылығы, ҡыҙыҡһыныусанлығы, әүҙемлеге, инициативалылығы;

- дөйөм күҙалллауының, фекерләүенең, хәтеренең үҫеше.

Ошо һөҙөмтәләргә ирешеү сараһы булып дәреслектең текстары, текстҡа бирелгән һорауҙар һәм биремдәр, эшмәкәрлек нигеҙендә уҡытыу технологияһы һ.б. тора.

МЕТАПРЕДМЕТҺӨҘӨМТӘЛӘРЕ

Уҡыусыларҙың "Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле" уҡыу предметын үҙләштереүенең метапредмет һөҙөмтәләре булып түбәндәге универсаль уҡыу эшмәкәрлеге төрҙәренең формалашҡан булыуы тора.

Танып-белеү универсаль эшмәкәрлеге *Нигеҙ логик эшмәкәрлек:*

- төрлө тел берәмектәрен сағыштырыу, оҡшаш һәм айырмалы яҡтарын табыу;

- уҡыу мәсьәләһен сисеү өсөн кәрәкле мәғлүмәтте эҙләп таба белеү, әҙер алгоритм буйынса эште ойоштороу;

Нигеҙ тикшеренеү эшмәкәрлеге:

- уҡытыусы ярҙамында маҡсатты билдәләү, телмәр ситуацияһын үҙгәртеүҙе планлаштырыу;

- төрлө эш варианттарын сағыштырыу, әҙер планға таянып проект төҙөү;

- тел материалын күҙәтеү нигеҙендә һығымталар яһау һәм уларҙы иҫбатлау;

Мәғлүмәт менән эшмәкәрлек:

- мәғлүмәт сығанағын һайлай, кәрәкле һүҙлекте таба белеү;

- бирелгән алгоритм буйынса тәҡдим ителгән мәғлүмәтте күрһәтелгән сығанаҡтарҙан таба белеү;

- уҡытыусы тәҡдим иткән ысул менән тикшереп, дөрөҫ мәғлүмәтте ялған мәғлүмәттән айыра белеү;

- Интернеттан мәғлүмәт эҙләүҙә хәүефһеҙлек ҡағиҙәләрен үтәү;

- уҡыу мәсьәләһенә ярашлы мәғлүмәтте анализлау һәм текст итеп, график форматта, аудио аша бирергә өйрәнеү;

- таблица, схема аша бирелгән лингвистик мәғлүмәтте аңлау, үҙ аллы төҙөлгән таблица ярҙамында мәғлүмәтте еткереү.

Башланғыс мәктәпте тамамлауға, уҡыусыларҙа түбәндәге **коммуникатив универсаль уҡыу күнекмәләре** формалаша:

Аралашыу:

- таныш мөхиттә аралашыу шарттары һәм маҡсаттарына ярашлы, хис-тойғоларҙы сағылдыра белеү, әңгәмәсегә ихтирам менән ҡарау, диалог алып барыу ҡағиҙәләрен теүәл үтәү;

- төрлө ҡараштар булыуын таныу;

- үҙ фекереңде матур итеп әйтә һәм иҫбатлай белеү;

- телмәр ситуацияһына ярашлы телдән телмәр өлгөһө төҙөй белеү;

- проект төҙөүҙә, тикшеренеү эше барышында парлап һәм төркөмләп эшләүҙең һөҙөмтәләре тураһында сығыш яһай белеү,

- сығыш өсөн иллюстратив материал һайлай белеү.

Уртаҡ эшмәкәрлек:

- стандарт ситуацияларҙауҡытыусы ярҙамында ҡыҫҡа ваҡытлы һәм оҙайлы маҡсаттар ҡуя белеү;

- уртаҡ эшмәкәрлектең маҡсатын ҡабул итеү, ролдәрҙе бүлешеү, эшмәкәрлек барышында һөйләшә һәм килешә белеү;

- етәкселек итергә һәм буйһона белергә, конфликтты үҙ аллы сисергә әҙер булыу;

- эштең бүленгән өлөшөн яуаплы итеп башҡара һәм дөйөм һөҙөмтәгә индергән өлөшөндө баһалай белеү;

- тәҡдим ителгән өлгөгә ярашлы бергәләп проект эштәрен башҡара белеү.

Регулятив универсаль укыу эшмәкәрлеге

Үҙеңде ойоштороу:

- уҡыу эшмәкәрлегенең маҡсатын үҙ аллы билдәләй, эштең эҙмә-эҙлелеген, һөҙөмтәләрҙе баһалай белеү;
- һөҙөмтәгә ирешеү өсөн уҡыу мәсьәләһен сисеүҙе планлаштыра белеү;
- уҡытыусы менән берлектә уҡыу проблемаһын сисеүҙең планын төҙөү;
- дәрестең маҡсатына ярашлы план буйынса эшләү, хаталарҙы төҙәтә белеү;
- эшмәкәрлектең эҙмә-эҙлелеген төҙөй белеү.

Үҙ-үҙеңде контролләү:

- уҡыу эшмәкәрлегендәге уңыштарҙы һәм уңышһыҙлыҡ сәбәптәрен анализлай, телмәр хаталарын һәм орфографик хаталарҙы төҙәтә белеү;

- уҡытыусы менән диалог барышында эште баһалауҙың критерийҙарын асыҡлау, шул критерийҙарға ярашлы үҙеңдең һәм иптәштәреңдең эшен баһалай белеү;

– мәғлүмәт сығанаҡтарындағы күрһәтмәләргә ярашлы эшләй белеү, эште планлаштырыуҙа һәм контролләүҙә ҡағиҙәләрҙе иҫтә тотоу;

– телдән һәм яҙма телмәрҙә эш алымдарын белеү;

– иптәштәреңдең һәм уҡытыусының эшеңә биргән баһаһын аңлап ҡабул итеү.

Предмет һөҙөмтәләре

«Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле» предметы буйынса предмет һөҙөмтәләре башланғыс дөйөм белем биреү кимәлендә түбәндәгеләрҙе тәьмин итә:

- Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теленең статусын һәм әһәмиәтен аңлау, Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) телен өйрәнеүгә мотивация булдырыу: милләт-ара аралашыу өсөн Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теленең әһәмиәтен аңлау.

- дәүләт (башҡорт) теленең фонетикаһы, лексикаһы, грамматикаһы, орфографияһы һәм пунктуацияһы тураһында башланғыс белемдең формалашыуы, шулай уҡ алған белемде телмәр эшмәкәрлегендә: башҡорт теленең өндәрен һәм һүҙҙәрен тел нормаларына ярашлы, фонетик хатаһыҙ әйтеү һәм һөйләү; телмәрҙә өйрәнелгән материал сиктәрендә үҙләштерелгән лексиканы ҡулланыу;күләме буйынса ҙур булмаған диалогтар төҙөү; телмәр этикетының өйрәнелгән формулаларын файҙаланып, телмәр аралашыуында ҡатнашыу;

- дәүләт (башҡорт) телендә телмәр эшмәкәрлегенең бөтә төрҙәренең формалашыуы һәм үҫеше:

Тыңлау (тыңлау): төрлө сығанаҡтарҙан яңғыраған телмәргә төшөнөү (уҡытыусы, класташтар, теле- һәм радиотапшырыуҙар);

Һөйләшеү: телмәр өлгөләрен тергеҙеү, көнкүреш, уҡыу темаларына диалогтарҙа, тыңлаған йәки уҡыған текстар буйынса фекер алышыуҙа ҡатнашыу; шиғырҙарҙы яттан һөйләү;

Уҡыу: өйрәнелгән тел материалында төҙөлгән ҙур булмаған текстарҙы ҡысҡырып уҡыу;

Яҙыу: телмәр өлгөләрен күсереп яҙыу, тексты һүрәтләү һәм унан һүҙҙәр, һүҙбәйләнештәр, уҡыу мәсьәләһенә ярашлы һөйләмдәр яҙырға; ҙур булмаған яҙма эштәрҙе һәм ижади эштәрҙе башҡарыу.

Предмет һөҙөмтәләре

“Башҡортостан Республикаһының дәүләт (башҡорт) теле” уҡыу предметын ***1-се класта*** *өйрәнеүҙең һөҙөмтәләре*

Лингвистик белем нигеҙҙәре

Уҡыусы түбәндәгеләрҙе өйрәнә:

- башҡортса өндәрҙе һәм хәрефтәрҙе айырырға, өндәргә ҡылыҡһырлама бирергә: һаңғырау/яңғырау, парлы/парһыҙ, бирелгән нигеҙ буйынса өндәрҙе төркөмләргә; һүҙҙең, һөйләмдәрҙең өн схемаһын төҙөү;

Уҡытыу өсөн төп төшөнсәләрҙе билдәләргә: һүҙ, өн, һуҙынҡы һәм тартынҡы өндәр, өн билдәһе, квадрат, түңәрәк йәки хәреф;

- башҡорт алфавиты хәрефтәрен атарға, башҡорт теленең үҙенсәлекле хәрефтәрен һәм өндәрен рус теле менән сағыштырырға;

- һөйләмдәрҙә, текстарҙа йәки диалогтарҙа төшөп ҡалған һүҙҙәрҙе өҫтәп яҙырға;

- һөйләм башында ҙур хәреф яҙыуҙы һәм исемдәрҙе, һөйләм аҙағындағы нөктәне, интонация буйынса һорау йәки өндәү тамғаһын асыҡларға;

- раҫлау, һорау һәм өндәү һөйләмдәрҙе билдәләргә;

- башҡорт телендәге тексты күсереп алырға, уға кәрәкле һүҙҙәр өҫтәргә;

- өлгө буйынса таблица, ябай анкета тултырырға.

Телмәр үҫтереү

Уҡыусы түбәндәгеләрҙе өйрәнә:

- уҡытыусының, класташтарының һорауҙарына яуап бирергә, күргәҙмәлеккә таянып, ябай текстарҙың мәғәнәһен аңларға;
- уҡытыусының аңлатмаларын, таныш лексик-грамматик материалға таянып төҙөлгән текстарҙың йөкмәткеһен ишетергә һәм аңларға;
- тематик һәм сюжетлы һүрәттәр, өйрәнелгән лексик темаларға бирелгән ситуация буйынса 4-6 репликанан торған диалог алып барырға.
- - Ә, Ө, Е һуҙынҡыларын, асыҡ һәм ябыҡ типтағы ижектәрҙе, дифтонгыларҙы уҡыу, яҙыу ҡағиҙәләрен белергә;
- һүҙҙәрҙе ижектәргә бүлергә, һүҙҙәге ижектәрҙең һанын билдәләргә;
- һүҙҙәрҙә һәм фразаларҙа дөрөҫ баҫымды, дөйөм интонацияны һаҡларға;
- һөйләмдә һүҙ тәртибен дөрөҫ төҙөргә; телмәр этикеты ҡағиҙәләрен файҙаланырға (башланғыс кимәлдә);
- репликаларҙы башҡортсанан руссаға тәржемә итергә;
- балалар фольклоры әҫәрҙәрен, шиғырҙарҙы һәм йырҙарҙы яттан һөйләргә;

- өлгө буйынса предметтың, һүрәттең бәләкәй генә тасуирламаһын яҙырға;
- тексҡа, һүрәткә ҡағылышлы һорауҙарға яуап бирергә;

2-се класс Лингвистик белем нигеҙҙәре

Уҡыусы түбәндәгеләрҙе өйрәнә:

-күнегеүҙәр эшләгәндә алфавитты файҙаланырға;

- текстан һүҙҙәрҙе, һүҙбәйләнештәрҙе, ябай һөйләмдәрҙе яҙып алырға;

- бирелгән һүҙьяһалыш моделдәре буйынса яңы һүҙҙәр яһарға (тамыр +сы, -се: балыҡ-сы, яҙыу-сы, ҡурай –сы, төҙөү -се, бейеү -се, теген -се);

- һүҙҙе, һөйләмде, деформацияланған тексты тергеҙергә;

- һөйләмдеңбаш киҫәктәрен дөрөҫ билдәләргә;

- һөйләм аҙағында тыныш билдәһен дөрөҫ ҡуйырға;

- исемдәрҙе һан һәм зат менән үҙгәртергә;

- алмаштарҙы телмәрҙә дөрөҫ ҡулланырға;

- сифаттарҙың, ҡылымдарҙың мәғәнәһен дөрөҫ билдәләргә һәм уларҙы телмәрҙә ҡулланырға;

- һүҙлек диктанттарын яҙырға;

- кәрәкле һүҙҙәрҙе ҡуйып, һөйләмдәрҙе күсереп яҙырға;

- өлгө буйынса таблица тултырырға.

Телмәр үҫтереү

Уҡыусы түбәндәгеләрҙе өйрәнә:

- башҡорт теленең өндәрен, һүҙҙәрен, һүҙбәйләнештәрен, һөйләмдәрен, һөйләмдәрҙең интонацияһын һәм хис-тойғоларға бай булыуын айырырға һәм уларҙы аңларға;

- үҙе, ғаиләһе, дуҫы, мәктәбе тураһында ҡыҫҡаса һөйләргә;

- планға ярашлы картина буйынса ҡыҫҡа хикәйә яҙырға;

- терәк һүҙҙәр буйынса, планға ярашлы, тексты һайлап һөйләргә;

- диалогтар һәм ҙур булмаған монологтар төҙөргә; өйрәнелгән һорауҙар бирергә һәм уларға яуап ҡайтарырға;

3-сө класс Лингвистик белем нигеҙҙәре

Уҡыусы түбәндәгеләрҙе өйрәнә:

- эйәлек килештәге исемдәр менән һүҙбәйләнештәр төҙөргә;
- синонимдарҙы, антонимдарҙы, омонимдарҙы айырырға;
- төрлө һүҙлектәрҙән кәрәкле мәғлүмәтте табырға;
- һүҙҙәрҙең тура һәм күсмә мәғәнәһен аңларға;
- алмаштарҙы килештәрменән үҙгәртергә;
- башҡорт һәм рус телдәрендә сифаттарҙың айырмаһын билдәләргә; телмәрҙә сифаттарҙы дөрөҫ ҡулланырға;
- ҡылымдарҙы заман менән үҙгәртергә (хәҙерге, үткән, киләсәк);
- һандың мәғәнәһен билдәләргә һәм телмәрҙә дөрөҫ ҡулланырға;
- һөйләмдең баш һәм эйәрсән киҫәктәрен айырырға.
- тыңланған текст буйынса анкета тултырырға.

Телмәр үҫтереү

Уҡыусы түбәндәгеләрҙе өйрәнә:

- 3-6 һөйләмдән (репликанан) торған диалогты аңларға һәм уны дауам итергә;

- тыңлаған текст буйынса һөйләмдәрҙе тулыландырырға;

- үтелгән тема буйынса дәртләндереү характерындағы диалог алып барырға һәм монолог төҙөргә;

- бәләкәй текстарҙы тасуири уҡырға һәм уларҙың йөкмәткеһен аңларға;

- -һорауҙар буйынса тексты һөйләргә;

- һөйләмдәрҙе башҡорт теленән рус теленә тәржемә итергә;

- текст менән эшләргә: исем бирергә, тәҡдим ителгән текстарға план төҙөргә;

- дусҡа ҡысҡа хат яҙырға (өйрәнелгән тематика сиктәрендә);

4-се класс Лингвистик белем нигеҙҙәре

Уҡыусы түбәндәгеләрҙе өйрәнә:

- -исемдәрҙең килеш формаларын, эйәлек аффикстарын айырырға;
- тәртип, йыйыу һандарын айырырға, уларҙы телмәрҙә ҡулланырға;
- ябай һәм ҡушма һандарҙы айырырға, уларҙы телмәрҙә ҡулланырға;
- сифаттарҙы рәүештәрҙән айырырға;
- һөйләмдәрҙә ҡылымдарҙың заман формаларын айырырға, һөйләмдәге урынын билдәләргә;
- телмәрҙә һәм яҙыуҙа ҡылымдарҙың кире формаһын ҡулланырға;
- - күрһәтелгән схема буйынса һөйләмдәр төҙөргә;
- ҙур булмаған диктант яҙырға;

Телмәр үҫтереү

Уҡыусы түбәндәгеләрҙе өйрәнә:

- диалог ҡорорға, ҡабатлап һорарға,

- телмәрҙә ятланған һүҙҙәрҙе һәм һүҙ формаларын ҡулланырға; өйрәнелгән һорауҙарға яуап бирергә;
- орфоэпия ҡағиҙәләрен үтәп йүгерекуҡырға;
- һүҙҙең мәғәнәһен текст буйынса билдәләргә йәки һүҙлек, Интернет һ.б. ярҙамында аныҡларға;
- бирелгән тема буйынса ҙур булмаған текстар һәм монологтар төҙөргә;
- планға һәм терәкһүҙҙәргә таянып ҡыҫҡа хикәйәләр яҙырға;
- уҡыу һәм көндәлек аралашыу шарттарында телмәр этикеты нормаларын файҙаланырға;
- өйҙәге бурыстары тураһында русса-башҡортса һүҙлекте файҙаланып, текст яҙырға;
- өйрәнелгән һүҙҙәрҙе, телмәрҙең өйрәнелгән өлөштәрен файҙаланып, тема буйынса тексттөҙөргә.

Тематик планлаштырыу

1 –се класс (34 сәғәт)

Тел бүлеге, тема	**Программа йөкмәткеһе**	**Уҡыусыларҙың төп эшмәкәрлек төрө**
Телмәргә әҙерләү курсы **(5 сәғәт)**	«Башҡортостан - минең тыуған ерем». Тел тураһында дөйөм төшөнсә	Уҡытыусы, дәреслек менән танышыу. Күп милләтле Башҡортостан Республикаһы, дәүләт (башҡорт) теле тураһында әңгәмә. Башҡортостан Республикаһының һәм Рәсәй Федерацияһының дәүләт символдары менән танышыу. Башҡортостан Республикаһы Рәсәй Федерацияһы картаһында. Башҡортостан тураһында видеоролик ҡарау.
	«Иҫәнләшергә өйрәнәбеҙ». Һөйләү һәм яҙма телмәр	Ҡыҫҡа сәләмләү репликаларын тыңлап аңларға өйрәнеү. Сәләмләү һүҙҙәренә өйрәтеү, уҡытыусы артынан телмәр формаларын ҡабатлау. Башҡорттарҙа, рустарҙа, татарҙарҙа, сыуаштарҙа, удмурттарҙа, мариҙарҙа, мордваларҙа һ.б. сәләмләү йолалары тураһында мәғлүмәт. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәрен әйтергә өйрәнеү [һ, ғ, ҙ].Рәсемдәрҙе ҡарау һәм әкиәт геройҙарын билдәләү. Эш дәфтәрҙәрендә яҙылған хәреф, биҙәк элементтарын яҙыу.Һөйләү һәм яҙма телмәр араһындағы айырмаларҙы билдәләү.
	«Әйҙәгеҙ, танышайыҡ». «Исемең кем?» - һорауын үҙләштерергә һәм яуап ҡорорға өйрәнеү.Һөйләм һәм һүҙ	Танышыу репликаларын аңларға өйрәнеү.Уҡытыусы артынан телмәр клишеларын ҡабатлау.Тексты һөйләмдәргә, һөйләмдәрҙе һүҙҙәргә, һүҙҙәрҙе ижектәргә тарҡатыу. «Исемең кем?» тигән һорауҙы өйрәнеү, яуап ҡороу. Башҡорттарҙа танышыу йолалары тураһында мәғлүмәт. Һөйләмдәрҙә һүҙҙәр һанын билдәләү.
	«Әйҙәгеҙ, танышайыҡ». һорауын үҙләштереү. Яуап бирергә өйрәнеү. Ижек, өн һәм хәреф	Ҡыҫҡа ғына танышыу диалогтарын тыңлап аңларға өйрәнеү. «Һин кем?» һорауын үҙләштереү һәм яуап ҡайтарырға өйрәнеү. Һүҙҙәрҙе ижектәргә бүлеү, һүҙҙәге ижектәр һанын билдәләү, айырым өндәрҙе (һуҙынҡылар һәм тартынҡылар) айырыу. Һүҙҙә өндәр һанын, уларҙың характерын, эҙмә-эҙлелеген билдәләү, схема-моделентөҙөү.

	«Әйҙәгеҙ, танышайыҡ». «Был кем?», «Был нимә?» Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәре [ә, ө, ү]	«Һин кем?» тигән һорауын өйрәнеү, яуап төҙөү, телмәрҙе әүҙемләштереү. Башҡорт теленең үҙенсәлекле һуҙынҡы өндәрен өйрәнеү[ә, ө, ү]. Өндәрҙе характер билдәләре (айырым һәм һүҙ составында, төрлө позицияларҙа) буйынса билдәләү, хәрефтәр менән тамғалау. Дәреслектең һүрәттәре менән эшләү, сюжет нигеҙен асыҡлау, һүрәттең һәр персонажын табыу һәм билдәләү. Рәсемдәр буйынса ҡыҫҡа һөйләмдәр төҙөү, уларҙытөҙөлгән схемалар менән сағыштырыу.
Мин танышам (5 сәғәт)	Алфавит. *Аа* хәрефен өйрәнеү	Дәрес темаһы буйынса диалог тыңлау. Дәреслектең иллюстрациялары менән эш. «Хәйерле көн!», «Осрашҡанға тиклем!» телмәр клишеларын үҙләштереү, уларҙы телмәрҙә әүҙемләштереү. Башҡорт теленең алфавиты менән танышыу. *А* хәрефен өйрәнеү, башҡорт һәм рус телдәрендә был өндәрҙең әйтелешендә айырмаларҙы билдәләү, һүҙҙең өн схемаһын төҙөү. Эшдәфтәрҙәрендә Аа хәрефен яҙыу.
	«Һау булығыҙ!». *Оо* хәрефен өйрәнеү	Исәнләшеү һәм хушлашыу: «Сәләм!», «Һау булығыҙ!». Телмәр клишеһын ҡулланыу, телмәр этикеты ҡағиҙәләрен үҙләштереү. *Оо* хәрефен өйрәнеү, башҡорт һәм рус телдәрендә был өндәрҙең әйтелешендә айырмаларҙы билдәләү, һүҙҙең өн схемаларын төҙөү. Эш дәфтәрҙә Оо хәрефен яҙыу. Дәреслек буйынса әкиәт иллюстрациялары менән эшләү.
	Ыы хәрефен өйрәнеү	Танышыу тураһындағы диалогтар тыңлау, һорауҙарға яуап биреү. Парлап яңы диалог төҙөү. Башҡорт теленең яңы үҙенсәлекле өндәре менән танышыу: ғ, ҫ, ң, әйтелештәрен нығытыу. *Ыы* хәрефен өйрәнеү, был өндө әйтеүҙә башҡорт һәм рус телдәрендәге айырмаларҙы билдәләү. Һүҙҙәрҙең, һөйләмдәрҙең схемаларын төҙөү. Эш дәфтәрҙәрендә *Ыы* хәрефен яҙыу, төрлө эштәрҙе башҡарыу.
	Ээхәрефен өйрәнеү	Танышыу тураһында ҡыҫҡа репликаларҙы тыңлау, яңы лексиканы үҙләштереү. «Һиңә нисә йәш?» һорауын өйрәнеү һәм «Миңә... йәш» тип яуап төҙөү, телмәрҙе әүҙемләштереү. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәрен ҡабатлау. 1 - 10 иҫәбен өйрәнеү. *Ээ* хәрефен өйрәнеү, башҡорт һәм рус телдәрендә был өндәрҙең әйтелешендә айырмаларҙы билдәләү. Һүҙҙең өн схемаһын, һөйләмдәр схемаһын төҙөү. Өйрәнелгән хәрефте яҙыу, эш дәфтәрҙәрендәге эштәрҙе башҡарыу.
	Вв(у)хәрефен өйрәнеү Телмәр үҫтереү	Сюжетлы картина буйынса һөйләмдәр төҙөү, өйрәнелгән һүҙҙәрҙе, өндәрҙе ҡабатлау, уҡытыусы тәҡдим иткән һөйләмдәрҙең схемаларын төҙөү. *Вв* хәрефен өйрәнеү, башҡорт һәм рус телдәрендә был өндәрҙең әйтелештәге айырмаларҙы билдәләү, эш дәфтәрҙәрендә яҙыу, бирелгән күнегеүҙәрҙе эшләү.

Мин һәм минең ғаиләм **(5сәғәт)**	*Әә*хәрефен өйрәнеү	2-3 репликанан торған ҡыҫҡа диалогты тыңлау, йөкмәткеһе тураһында әңгәмәләшеү. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу, телмәрҙә үтелгән лексиканы әүҙемләштереү. Өлгө буйынса үҙе тураһында топик төҙөргә өйрәнеү.**[Ә]**өнөн өйрәнеү, һүҙ башында, уртаһында һәм аҙағында өндәрҙең урынын билдәләү. Өйрәнелгән хәрефте эш дәфтәрҙәрендә яҙыу. Парҙарҙа һүҙҙәрҙең схемаһын төҙөү, эштәрҙе баһалау.
	Өө хәрефен өйрәнеү	Ғаилә тураһында диалогты диалогты тыңлау, йөкмәткеһе тураһында әңгәмәләшеү. Ғаилә ағзаларының исемдәре менән танышыу, телмәрҙә яңы һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү. Өйрәнелгән башҡорт алфавиты хәрефтәрен ҡабатлау. *Өө* хәрефен өйрәнеү, эш дәфтәрҙәрендә хәрефте яҙыу. Һүҙ схемаларын төҙөү буйынса төркөмдәрҙә эш.
	Үү хәрефен өйрәнеү	Ғаилә тураһында ҡыҫҡа репликаларҙы тыңлау, репликаларҙың йөкмәткеһе буйынса һорауҙарға яуап биреү. Тема буйынса өйрәнелгән һүҙҙәрҙе ҡабатлау, телмәрҙә лексиканы әүҙемләштереү. Үҙ ғаиләһе тураһында һөйләмдәр төҙөү, өйрәнелгән хәрефтәрҙе ҡабатлау. *Үү* хәрефен өйрәнеү, эш дәфтәрҙәрендә хәрефте яҙыу. [Ү] өнө булған тиҙәйткестәрҙе ҡабатлау. Дәреслектеңиллюстрацияларыменәнэшләү.
	Һһ хәрефен өйрәнеү	Дәрес темаһы буйынса аудиотексты тыңлау, йөкмәткеһе тураһында һорауҙарға яуап биреү.Яңы һүҙҙәр менән танышыу, телмәрҙә яңы лексиканы әүҙемләштереү. Үҙ ғаиләһе тураһында өлгөгә таянып һөйләмдәр төҙөү. Һһ (әйтелештә х өнө менән сағыштырыу) хәрефен өйрәнеү. Өйрәнелгән хәрефте эш дәфтәрҙәрендә яҙыу. Һүҙҙәр һәм һөйләм схемалары төҙөү, эшдәфтәрҙәрендәэштәрҙебашҡарыу.
	Телмәр үҫтереү	Төркөмдә эш: сюжетлы картина буйынса һөйләмдәр, һүҙҙәр һәм һөйләмдәрҙең схемаһын төҙөү, һүҙҙәргә өн анализы яһау. Ғаилә тураһында диалог һәм 2-3 һөйләмдән торған ҡыҫҡа монолог ҡороу. Ғаилә тураһында проект төҙөү.
Мәктәптәгето рмошом (7 сәғәт)	*Ғғ* хәрефен өйрәнеү	Ғаилә ағзалары тураһында аудиояҙма тыңлау, тыңлаған текст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу. Бирелгән клише буйынса ҡыҫҡа диалогтар ҡороу, һорауҙар һәм уға яуаптар. Ғғ хәрефе менән танышыу, эш дәфтәрҙәрендә өйрәнелгән хәрефте яҙыу. Таныш хәрефтәр менән ижектәр уҡыу, һүҙҙәрҙең өн моделен төҙөү.
	*Ҡҡ*хәрефен өйрәнеү	Мәктәп тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тыңланғантекст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу, уларҙы телмәрҙә әүҙемләштереү. Бирелгән өлгө буйынса ҡыҫҡа

		диалогтар ҡороу, һорауҙарға яуап биреү. *Ҡҡ*хәрефе менән танышыу, эш дәфтәрҙәрендә өйрәнелгән хәрефте яҙыу. Ижектәр һәм һүҙҙәр уҡыу, дәреслектең һүрәттәре менән эшләү.
	*Ҙҙ*хәрефен өйрәнеү	Класс тураһындағы тексты тыңлау, йөкмәткеһе буйынса һорауҙар. Уҡыу-уҡытыу кәрәк-яраҡтарын белдереүсее яңы һүҙҙәр менән танышыу, уларҙы телмәрҙә әүҙемләштереү. Бирелгән клише буйынса ҡыҫҡа диалог ҡороу, тема буйынса һорауҙарға яуап биреү. *Ҙҙ*хәрефен эш дәфтәрендә яҙыу. Тренажер ярҙамында ижектәр уҡыу.
	Ҫ хәрефен өйрәнеү	Төҫтәрҙе аңлатҡан яңы һүҙҙәр менән танышыу, уларҙы телмәрҙә әүҙемләштереү. Бирелгән клише буйынса ҡыҫҡа диалог ҡороу, ҫ хәрефен өйрәнеү, эш дәфтәрҙәрендә яҙыу. Дөрөҫ уҡыу күнекмәләрен үҫтереү. Үҙ эшеңде һәм класташтарыңдың эшен баһалау.
	Ң хәрефен өйрәнеү	Аудиотекст тыңлап, йөкмәткеһе тураһында әңгәмәләшеү. Өйрәнелгән лексиканы файҙаланып, тема буйынса диалог төҙөү. Дәреслектәге тексты уҡыу, [н] өнө менән танышыу. Эш дәфтәрҙәрендә*ң* хәрефен яҙыу, тәҡдим ителгән эштәрҙе башҡарыу.Үҙ эшеңде һәм класташтарыңдың эшен баһалау.
	Өйрәнелгән өн-хәрефтәрҙе ҡабатлау	Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу. Аҙыҡ-түлек тураһындаһөйләмдәр төҙөгәндә яңы һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү. Бирелгән клише буйынса ҡыҫҡа диалог, «Нимә яратаһың?» тигән һорауҙы үҙләштереү һәм «Мин яратам...» тигән яуап төҙөү. Өйрәнелгән хәрефтәр менән һүҙҙҙәрҙе эш дәфтәрҙәренә яҙыу. Төркөмдәрҙә эш: яратҡан ризығың тураһында һораулама үткәреү. Мәктәп тормошо тураһындағы текстар тыңлау, һорауҙарға яуап биреү. Үҙ эшеңде һәм класташтарыңдың эшен баһалау.
	Телмәр үҫтереү	Дәреслектәге сюжетлы һүрәттәр буйынса һөйләмдәр төҙөү. Өйрәнелгән һүҙҙәрҙе, өндәрҙе, хәрефтәрҙе ҡабатлау. Башҡорт телендә бирелгән һөйләмдәрҙең схемаһын төҙөү. Диалогтарҙы тулыландырыу йәки дауам итеү. Уҡытыусы тәҡдим иткән анкетаны тултырыу. Үҙ эшеңде һәм класташтарыңдың эшен баһалау.
Мин уйнарға яратам. **(4 сәғәт)**	[ЙО] дифтонгы	Уйынсыҡтар тураһындағы тексты тыңлап аңлау. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу, яңы лексиканы телмәрҙә әүҙемләштереү. Бирелгән клише буйынса ҡыҫҡа диалогтар ҡороу. [ЙО] дифтонгыһы менән өйрәнелгән һүҙҙәрҙе эш дәфтәрҙәрендә яҙыу. Дәреслектә һүҙҙәр һәм һөйләмдәр уҡыу. Үҙ эшеңде һәм класташтарыңдың эшен баһалау.
	[ЙӨ] дифтонгы	Уйынсыҡтар тураһында йырҙар тыңлау. Йөкмәткеһе буйынса һорауҙар һәм яуаптар биреү. Дәреслектәге текстарҙы уҡыу. [ЙӨ] дифтонгы менән эш дәфтәрҙәрендә тәҡдим ителгән эштәрҙе

		башҡарыу. Тексҡа төшөп ҡалған һүҙҙәрҙе өҫтәү. Үҙ эшеңде һәм класташтарыңдың эшен баһалау.
	[ЙҮ] дифтонгы	Уйындар хаҡында диалогты тыңлап аңлау, уйнарға саҡырырға өйрәнеү. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу, телмәрҙә әүҙемләштереү. Диалогтарҙы тулыландырыу. Дәреслектәге тексты уҡыу. ЙҮ дифтонгыменән һүҙҙәрҙе яҙыу. Башҡорт теленән рус теленә таныш лексикалы тексты тәржемә итеү.
	Телмәр үҫтереү	«Хәрәкәтле уйындар» сюжетлы һүрәттәр буйынса ҡыҫҡа диалогтартөҙөү. Өйрәнелгән һүҙҙәрҙе, өндәрҙе, хәрефтәрҙе ҡабатлау. Башҡорт телендә һөйләмдәрҙең схемаһын төҙөү. Үтелгән темалар буйынса һөйләшеүҙә ҡатнашыу.
Йәнле тәбиғәтте өйрәнәм **(4 сәғәт)**	[ЙӘ] дифтонгы	Тәбиғәт тураһында текстар тыңлау, йөкмәткеһе буйынса һорауҙарға яуап биреү - фекер алышыу. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу, йыл миҙгелдәре тураһында һөйләмдәр төҙөгәндә уларҙы телмәрҙә әүҙемләштереү. Яңы һүҙҙәрҙе файҙаланып, ҡыҫҡа диалог ҡороу. Эш дәфтәрҙәренә [ЙӘ] дифтонгы менән һүҙҙәр, һөйләмдәр яҙыу.«Йәшенмәк» уйынын өйрәнеү.
	[ЙЫ] дифтонгы	«Минең яратҡан йәшелсәм» темаһы буйынса лексик берәмектәрҙе үҙләштереү, ятланған һүҙҙәрҙе телмәрҙә ҡулланыу. «Нимә яратаһың?» тигән һорауға яуап бирергә өйрәнеү. Һүҙҙәрҙең [ЙЫ]дифтонгыһы менән дөрөҫ яҙылышы. Парлап эшләү: яратҡан йәшелсә тураһында диалогты тулыландырыу. Дәреслек буйынса тексты һайлап уҡыу.
	[ЙЕ] дифтонгы	Йәшелсәһәмемештәртураһындағытекстытыңлапаңлау, тыңланғантекстбуйынсаһорауҙарғаяуап биреү. Лексикберәмектәрҙеөйрәнелгәнтемағаярашлыүҙләштереү, ятлағанһүҙҙәрҙетелмәрҙәҡулланыу, эшдәфтәрҙәрендәһүҙҙәр, һөйләмдәрязыу. Парҙарҙаэшләү: яратҡанемеш-еләктураһындашаблонбуйынсаһорау-яуап биреү. Текстарҙыуҡығандабаҫымһәмпаузаларҙыиҫтә тотоу мотлаҡ..
	Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе	Яратҡан емештәр тураһындағы тексты тыңлап аңлау, текст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу, тикшерелгән лексиканы файҙаланып, үҙенең дүрт аяҡлы

		дуҫтары тураһында һөйләмдәр төҙөү. Яңы һүҙҙәрҙе файҙаланып, ҡыҫҡа диалог ҡороу. Эш дәфтәрҙәрендә күрһәтелгән схема буйынса һөйләмдәр яҙыу. Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибен өйрәнеү. План буйынса дуҫ хаҡында һөйләргә өйрәнеү.«Минеңяратҡанбесәйем» (эт, тутыйғош...) темаһына проект төҙөү.
Белемде контролләү һәм өйрәнелгәндәрҙе ҡабатлау. Телмәр үҫтереү. 2 сәғ.		Өйрәнелгән материалды ҡабатлау. Контроль эшэшләү. Хаталар өҫтөндә эш.
Резерв сәғәттәр -2 сәғ.		
	2-се класс (34 сәғәт)	
Тел бүлеге, тема	**Программа йөкмәткеһе**	**Уҡыусыларҙың төп эшмәкәрлек төрө**
Таныш булайыҡ! **(5 сәғәт)**	Үтелгәнде ҡабатлау. Алфавит. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәре: [ә], [ө], [ү], [ҡ], [ғ], [ҫ], [ҙ], [һ], [ң]. Һөйләмдәрҙе һүҙҙәргә бүлеү, һөйләмдәге һүҙҙәр һанын билдәләү. Яңғыҙлыҡ исемдәрҙең яҙылышы.	«Әйҙә, танышайыҡ! Минеңисемем...» Этикет ҡағиҙәләренүҙләштереү. Дәреслектәгетекстарҙыуҡыу, һорауҙарғаяуапбиреү. Эшдәфтәрҙәрендәэштәрҙебашҡарыу. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәрен һәм алфавитын ҡабатлау. Һөйләмдәрҙе һүҙҙәргә бүлеү, һөйләмдә һүҙҙәр һанын билдәләү. Һөйләм башындаһәмяңғыҙлыҡ исемдәрҙә ҙур хәрефтең яҙылыуын ҡабатлау.
	Зат алмаштары	Танышыу тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тыңланған текстың йөкмәткеһе буйынса һорауҙарға яуаптар. «Һин кем?» («Һеҙ кем?») һорауҙарын үҙләштереү, 2-3 репликанан торған яуаптар төҙөү. Һорау һәм раҫлау һөйләмдәренең интонацияһын ҡабатлау. Дәреслектәге тексты уҡыу, эш дәфтәрендәге эштәрҙе башҡарыу. Модель буйынса яңы һүҙҙәр төҙөү: тамыр+ялғау: -сы, -се .

		“Танышыу” темаһы буйынса диалогты тыңлау, тыңлаған текстың йөкмәткеһе буйынса һорауҙарға яуаптар. «Һинең исемең нисек?» тигән һорауҙы ҡабатлау («Исемең кем?»), «Һеҙҙең исемегеҙ нисек?» («Исемегеҙ кем?»), яуап ҡайтарыу һәм репликаларҙа әүҙемләштереү. Дәреслектең тексы өҫтөндә эшләү, эш дәфтәрендәге эштәрҙе башҡарыу. Һөйләм башында һәм яңғыҙлыҡ исемдәрҙәбаш хәрефте дөрөҫ яҙыу ҡағиҙәләрен ҡабатлау. Текста алмаштарҙы табыу.
		Танышыу тураһында тексты тыңлап аңлау. «Уның (уларҙың) исеме нисек?» һорауын үҙләштереү, яуап бирергә өйрәнеү. Өлгө буйынса үтелгән лексиканы ҡулланып ҡыҫҡа диалог төҙөү.Һиҙемләп аңлау күнекмәһен үҫтереү. Дәреслектәге текстар өҫтөндә эшләү, “Дуҫың менән таныштыр” уйынын өйрәнеү.
	Һорау алмаштары	Балаларҙың танышыу тураһында диалогын тыңлап ҡарау, текстың йөкмәткеһе өҫтөндә эшләү. «Һин ҡайҙа йәшәйһең?» һорауын үҙләштереү, яуап төҙөү, репликаларҙа әүҙемләштереү. Дәреслектәге тексты уҡыу, һорауҙарға яуап биреү. Уҡытыусы тәҡдим иткән диалогты үҙгәртеү. Уҡытыусы менән әҙерләнгән эштәрҙе төрлө платформаларҙа башҡарыу. Эштәрҙе баһалау.
Мин туған-дарымды яратам (5с.)	Эйәлек алмаштары «Минең, һинең, уның»	Яңы һүҙҙәр менән танышыу, телмәрҙә эйәлек алмаштарын дөрөҫ ҡулланыу, һүҙҙәрҙе, һөйләмдәрҙе, бәләкәй (2 - 3 һөйләмдән торған) текстарҙы күсереп яҙыу. Телмәрҙә өйрәнелгән һүҙҙәрҙе ҡулланып, өлгө буйынса ғаилә ағзалары тураһында текст төҙөү.
	Эйәлек алмаштары «Беҙҙең, һеҙҙең, уларҙың»	Ғаилә тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тыңланған текст буйынса тест тултырыу, эйәлек алмаштарынтелмәрҙә ҡулланыу. Тексты алгоритм буйынса күсереп яҙыу. Туғандар тураһында ҡыҫҡа диалог ойоштороу. Йүгерек уҡыу күнекмәһен үҫтереү.
	Һүҙьяһалыш моделе: төҙөү + се, бейеү + се, теген + се	Яратҡан ғаилә ағзалары хаҡында диалог тыңлау, ишетелгәндең мәғәнәһе буйынса һорауҙарға яуап биреү. Дәреслектәге тексты уҡыу, текстан һуңғы эштәрҙе башҡарыу. Һүҙьяһалыш моделе буйынса һүҙҙәрҙең яһалышын ҡабатлау һәм уларҙы диалог-һорауҙа ҡулланырға өйрәтеү. Өйрәнелгән һүҙҙәр һәм һөйләмдәрҙе эш дәфтәрҙәренә яҙыу
	Һүҙьяһалыш моделе: балыҡ + сы, яҙыу + сы, ҡурай + сы	Туғандар тураһындағы тексты тыңлау, тыңлаған текст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Һүҙьяһалыш моделдәрен ҡабатлау. Өйрәнелгән тема буйынса яңы лексик берәмектәрҙе үҙләштереү, телмәрҙә әүҙемләштереү. Эш дәфтәрҙәрендәге эштәрҙе башҡарыу. Дәреслектәге

		тексты уҡыу, һорауҙарға яуап биреү. Дәрестәге эште баһалау.
	Телмәр үҫтереү	Ҡыҫҡа текстарҙа, диалогтарҙа өйрәнелгән һүҙҙәрҙе ҡабатлау, схемаға ярашлы. һөйләмдәр төҙөү. Төркөмдәрҙә проект өҫтөндә эш. Уҡытыусы менән әҙерләнгән эштәрҙе төрлө платформаларҙа башҡарыу.
Мәктәптәге тормошом һәм мауығыуҙарым (6 сәғәт)	Исем. Исемдәрҙең һан менән үҙгәреүе: уҡыусы + лар, китап + тар	Мәктәп тормошо тураһындағы текстарҙы тыңлау, тыңланған текстарҙың йөкмәткеһе буйынса эш. «Минең мәктәбем ниндәй?», «Ниндәй яратҡан шөғөлөң бар?» һорауҙарын үҙләштереү, яуаптар төҙөү, телмәрҙе әүҙемләштереү. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу, бирелгән өлгө буйынса ҡыҫҡа диалог-һорауҙар төҙөү. Өйрәнелгән һүҙҙәр, һөйләмдәрҙе эш дәфтәрҙәрендә яҙыу. Исемдәрҙең күплек формаһы менән танышыу: парта лар, тәҙрәләр, дәрес тәр
	Исемдәрҙең күплек формаһы: ҡәләм + дәр, дәфтәр + ҙәр	Өйрәнелгән тема буйынса һорауҙарға яуаптар биреү, тәҡдим ителгән диалогты ҡыҫҡартыу. Парҙарҙаяратҡан шөғөл тураһындаһөйләшеү. Исемдәрҙең һан менән үҙгәреүен нығытыу. Тексты орфоэпия ҡағиҙәләрен үтәп уҡыу.
	Исемдәрҙең зат менән үҙгәреүе	Мәктәп тормошо хаҡында шиғырҙарҙы тыңлау, текст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Яңы һүҙҙәр менән танышыу, өйрәнелгән һүҙҙәрҙе һорауҙарҙа дөрөҫ ҡулланыу. Таныш лексиканы файҙаланып яуап биреү, бәләкәй текстарҙы күсереп яҙыу.Исемдәрҙе зат менән үҙгәртеү. Үҙенең класы тураһында ҡыҫҡа репликалар яҙыу.
		Башҡорт халыҡ әкиәтен тыңлап аңлау, төп геройҙарҙы хәтерҙә ҡалдырыу. Уҡытыусы тәҡдим иткән ситуацияға ярашлы һорауҙар һәм яуаптар төҙөү. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу. Яратҡан предмет тураһында ҡыҫҡа диалог ойошторотоу. Исемдәрҙе зат менән үҙгәртеү һәм һүҙбәйләнештәр төҙөү.
		Мәктәптәге тәнәфес тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тыңланған текст буйынса һорауҙар һәм яуаптар биреү.Исемдәрҙең зат менән үҙгәреүен ҡабатлау. Өлгө буйынса үҙе, мауығыуҙары тураһында бәләкәй генә текстар яҙыу. Дәреслектәге тексты уҡыу, дөрөҫ уҡыу оҫталығын үҫтереү.

	Белемде контролләү	Уҡытыусы тәҡдим иткән тема буйынса проект эше эшләү. Төрлө сығанаҡтарҙан мәғлүмәт эҙләргә, анализларға, дөйөмләштерергә өйрәтеү. Проекттарҙы яҡлау, һорауҙарға яуап биреү, баһалау.
Дуҫтарым менән уйнарға сығам **(7 сәғәт)**	Һөйләмдең баш киҫәктәре	Дуҫтар менән уйындар тураһындағы тексты тыңлап аңлау. Өйрәнелгән темаға ярашлы лексик берәмектәрҙе үҙләштереү. Телмәрҙә ятланған һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү. «Был нимә?», « Нимә ул?», «Был кем?», «Быныһы кем?» һорауҙарын үҙләштереү, яуаптар төҙөү, репликаларҙа әүҙемләштереү. Эш дәфтәрҙәрендәге эштәрҙе башҡарыу. Төрлө платформаларҙа тәҡдим ителгән күнегеүҙәрҙә һөйләмдәрҙең баш киҫәктәрен табыу.
	Һөйләмдең баш киҫәктәре	“Ҡуян һәм терпе” башҡорт әкиәтен тыңлау, әңгәмәләшеү, тыңланған текстың йөкмәткеһе буйынса эш. Тәҡдим ителгән өлгө буйынса яратҡан уйындар хаҡында һөйләшеү, телмәрҙә өйрәнелгән һүҙҙәрҙе ҡулланыу. «Миңә нимә кәрәк?» һорауына яуап биреү, парҙарҙадиалог төҙөү. Кәрәкле һүҙҙәр ҡуйып,һөйләмдәрҙе күсереп яҙыу.Һөйләмдең баш киҫәктәрен билдәләү.
	Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе	“Төлкө менән әтәс” рус халыҡ әкиәтен тыңлау,тыңланған текстың йөкмәткеһе буйынса эш. Башҡорт телендә юҡлыҡ формалары менән танышыу, репликаларҙа әүҙемләштереү. Төркөмдәрҙә эш: деформацияланған һөйләмдәрҙе тергеҙеү, һөйләмдә һүҙҙәр тәртибен ҡабатлау. Тасуири уҡыу күнекмәләрен үҫтереү.
	Ҡылым тураһында төшөнсә. «Нимә эшләргә?», «Нимә эшләй, «Нимә эшләйбеҙ?» һорауҙары	“Аҡ тирәк, күк тирәк” уйыны тураһындағы тексты тыңлау,йөкмәткеһен асыҡлау. «Нимә эшләргә?», «Нимә эшләй?», «Нимә эшләйбеҙ?», «Ни эшләйбеҙ?» һорауҙарын үҙләштереү. Бирелгән форма буйынса һөйләмдәр төҙөү. Өйрәнелгән темаға ярашлы лексик берәмектәрҙе үҙләштереү. Тексты һөйләргә өйрәнеү. Дәрестәге эшкә үҙбаһа һәм иптәштәренең эшенә баһа биреү.
	Ҡылым. «Ҡайҙа нимә эшләйем?», «Ҡайҙа нимә эшләйбеҙ?» һорауҙары	«Ҡайҙа нимә эшләйем?», «Ҡайҙа нимә эшләйбеҙ?» һорауҙарын үҙләштереү, үтелгән һүҙҙәрҙе файҙаланып яуап бирергә өйрәнеү. Яңы һүҙҙәр менән танышыу, бергә уйнаған уйындар тураһында ҡыҫҡа диалог ҡороу. Эш дәфтәрҙәрендә темаға ҡағылышлы һүҙҙәр, һөйләмдәр яҙыу. Тексты дөрөҫ интонация менән уҡыу күнекмәһен үҫтереү. Таҡтанан күсереп яҙыу алгоритмы менән танышыу.

Тирә-як донъяны өйрәнәм **(7 сәғәт)**	Сифат.«Ниндәй?» һорауы	Балалар уйындарытураһында текстар тыңлау, тыңлаған текстың йөкмәткеһе буйынса һорауҙарға яуап биреү. Тәҡдим ителгән схемалар буйынса диалог алып барыу. Предмет билдәләрен аңлатҡан һүҙҙәрҙе өйрәнеү, дөрөҫ интонация менән һөйләмдәр уҡыу. Эш дәфтәрҙәрендәге эштәрҙе башҡарыу.
	Сифат.«Ниндәй?» һорауы	Бөжәктәр тураһындағы тексты тыңлау, тыңлаған текстың йөкмәткеһе буйынса һорауҙарға яуап биреү. Предмет билдәләрен аңлатҡан һорауҙарҙы өйрәнеү, яуаптар төҙөү. Репликаларҙа әүҙемләштереү. Парлап эшләү, диалогтар төҙөү, текстар уҡыу һәм уларға заданиелар үтәү. Предметтың тасуирламаһын өйрәнеү, предметты өлгөбуйынса һүрәтләү.
	“Ҡайҙа? + ҡылым”, “Ҡайҙан? + ҡылым” һүҙбәйләнештәрен өйрәнеү.	“Ҡайҙа?”, “Ҡайҙан?” һорауҙарын үҙләштереү, яуап бирергә өйрәнеү. Репликаларҙа өйрәнелгән һүҙҙәрҙе ҡуллана белеү, тәҡдим ителгән текстарҙы дөрөҫ уҡыу күнекмәһен үҫтереү. Һорауҙарға таянып, тексты һөйләү.
	“Ҡайҙа? + ҡылым”, “Ҡайҙан? + ҡылым” һүҙбәйләнештәрен ҡабатлау	Ҡоштар тураһында текст тыңлау, тыңлаған текстың йөкмәткеһен күҙаллау. Ҡайҙа? Ҡайҙан? һорауҙарын ҡабатлау, өйрәнелгән лексиканы ҡулланып, яуап биреү. Өйрәнелгән материалды диалогтарҙа нығытыу Тексты дөрөҫ интонация менән уҡыу күнекмәһен үҫтереү. План ярҙамында тексты һөйләү.
	“Ҡайҙа? + ҡылым” һүҙбәйләнештәрен ҡабатлау	Дәрестең темаһына ярашлы текст тыңлау, йөкмәткеһе тураһында әңгәмәләшеү, яңы лексика менән танышыу, телмәрҙә әүҙемләштереү. Ҡайҙа? ҡайҙан? һорауҙарын ҡулланып, репликалар төҙөү. Деформацияланған тексты тергеҙеү, тәҡдим ителгән ситуацияларға диалогтар ҡороу.
	“Ҡасан? + ҡылым” һүҙбәйләнештәрен өйрәнеү	Үҙгәреп тороусы парҙарҙа диалогтар ҡороу, диалогтарҙа «ҡайҙан»?, «ҡайҙа?», «ҡасан?» һорауҙарын файҙаланыу. Деформацияланған тексты тергеҙеү.Һүҙлек диктанты яҙыу, һүҙлек ярҙамында үҙ аллы тикшереү һәм баһалау.
	Телмәр үҫтереү	Сюжетлы һүрәттәр буйынса һөйләмдәр төҙөү, һөйләмдәрҙә үтелгән һорауҙарҙы һәм лексиканы файҙаланыу. Ҡыҫҡа репликалар менән алмашыу.
Үтелгәнде ҡабатлау. Белемде контролләү. (2 сәғәт)		Үтелгәнтемаларһәмтәҡдимителгәнситуацияларбуйынсадиалогтарһәммонологтарҡороу. Текстарҙы тергеҙеү, һөйләмдәрҙе күсереп яҙыу. Тәҡдимителгән тема буйынсатөркөмдә проекттөҙөү.Проектты яҡлау, баһалау. Контроль эш эшләү, һүҙлек диктантыяҙыу.

Резерв сәғәттәр -2 сәғәт		
3 класс – 34 сәғәт.		
Тел бүлеге, тема	**Программа йөкмәткеһе**	**Уҡыусыларҙың төп эшмәкәрлек төрө**
Танышыуға шатмын! **(4 сәғәт)**	Һөйләмдең баш һәм эйәрсән киҫәктәре	Танышыу тураһындағы тексты тыңлап аңлау, текстың йөкмәткеһе буйынса әңгәмәләшеү. Тема буйынса яңы һүҙҙәрҙе иҫтә ҡалдырыу, телмәрҙә әүҙемләштереү. Таныш һәм өйрәнелгән яңы һүҙҙәрҙе файҙаланып, «Танышыу» темаһына диалог ҡороу. Дәреслектәге тексты уҡыу, кәрәкле мәғлүмәт таба белеү һәләтен камиллаштырыу. Һөйләмдең баш киҫәктәре тураһында материалды ҡабатлау.
	Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре	“Ҡамыр батыр” башҡорт әкиәтенең йөкмәткеһе буйынса әңгәмә (ҡыҫҡартылған вариантта), тыңланған текстың йөкмәткеһе буйынса эш. «Һин ҡайҙан?» һорауы һәм уға яуап төҙөү. Парҙар араһында диалог-һорау алыу, телмәрҙә әҙер клишелар ҡулланыу. Тексты алгоритм буйынсатаҡтананкүсерепяҙыу..
		Диалогты тыңлау һәм йөкмәткеһе буйынса анкета тултырыу. «Һин ҡайҙан?» һорауын биреү һәм яуап әҙерләү. Телмәрҙә әҙер өлгөләрҙе ҡулланыу һәм уларҙы яуаптар менән тулыландырыу. Парҙарҙа танышыу диалогын ҡороу һәм һөйләшеү, дөрөҫ интонация менән текстарҙы уҡыу. Дәрестәге эшмәкәрлекте баһалау.
		”Тирмәкәй” әкиәтен тыңлау, йөкмәткеһе буйынса һөйләшеү. Һөйләмдәрҙе яңы һүҙҙәр менән тулыландырыу.Диалогтарҙа ҡайҙан?, ҡайҙа?, ҡасан? һорауҙарын ҡулланыу. Деформацияланған тексты тергеҙеү, төркөмдәрҙә эшләү. Дәреслектәге тексты уҡыу, йөкмәткеһен үҙләштереү. Текстан һуң бирелгән эштәрҙе башҡарыу. Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәрен өйрәнеүҙе дауам итеү.
Белем алам **(4 сәғәт)**	Тура һәм күсмә мәғәнәле һүҙҙәр	Мәктәп тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тема буйынса өйрәнелгән лексиканы ҡабатлау. Яңы һүҙҙәр менән танышыу, бирелгән һүҙҙәрҙән һөйләмдәр төҙөү. Һүҙҙәрҙең тура һәм күсмә мәғәнәләрен айырыу. Дәреслектәге монологты уҡыу һәм ситуация буйынса монологты үҙгәртеү. Эш дәфтәрҙәрендә күнегеүҙәр эшләү.Уҡытыусы тәҡдим иткән һүҙлектәрҙән мәғлүмәт эҙләү.

	Синонимдар	Мәктәп тормошо тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тыңланған текст буйынса тест һорауҙарына яуап биреү. Телмәрҙә «нимәһеҙ?» һорау формаһын ҡулланыу. Синонимдар менән танышыу, уларҙы телмәрҙә ҡулланыу. Дөрөҫ уҡыу оҫталығын үҫтереү, З.Ураҡсиндың синонимдар һүҙлеге менән эшләү.
	Антонимдар	“Урман мәктәбе” әкиәте буйынса һөйләшеү.Синонимдарҙы һәм антонимдарҙы айырыу, уларҙы телмәрҙә ҡулланыу. Тәҡдим ителгән текстарҙы орфоэпик нормаларға таянып уҡыу. Һорауҙар буйынса текст төҙөү. З.Ураҡсиндың антонимдар һүҙлегенән мәғлүмәт эҙләү. «Туған тел донъяһы» порталында интерактив уйында ҡатнашыу («Антоним һайла»)
	Омонимдар	Мәктәп тормошонан төрлө дикторҙар башҡарыуында текстар тыңлау, төп йөкмәткене билдәләү. Диалог ҡороу. Омонимдарҙы айырыу, уларҙы текста ҡулланыу. Һөйләмдәрҙәгебуш урындарҙы тултырыу, тәҡдим ителгән текстарҙы дөрөҫ уҡыу. Һорауҙар буйынса текст төҙөү.
Мине ураткан донъя **(4 сәғәт)**	Тамырҙаш һүҙҙәр	Сәскәләр тураһындағы тексты тыңлау, текст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Тема буйынса яңы лексиканы өйрәнеү. Тамырҙаш һүҙҙәр менән танышыу. Тамыр һәм ялғауҙы айырыу, тамырҙаш һүҙҙәрҙе һайлап алыу. Деформацияланған тексты тергеҙеү. Бирелгәнситуация буйынсапарҙарҙа диалог ҡороу.
	Тамырҙаш һүҙҙәр	«Ҡарға буҡкаһы» байрамы тураһындағы тексты тыңлап аңлау, йөкмәткеһе буйынса эш. Һүҙҙең тамырын һәм ялғауын өйрәнеү, схемала моделләштереү. Өйрәнелгән һүҙҙәр менән һүҙбәйләнештәр төҙөү. Дәреслектәге тексты уҡыу, төп фекерҙе билдәләү, текстың исеме менән эшләү. Тирә-яҡ донъя тураһындағы терәк һүҙҙәр ярҙамында текст төҙөү, һығымталар яһау
	Исем. Исемдең килештәр менән үҙгәреше	Ағастар тураһындағы тексты тыңлап аңлау, телмәрҙә яңы һүҙҙәр ҡулланыу, ағастар тураһында һөйләмдәр төҙөү. Тәҡдим ителгән ситуация буйынса диалог төҙөү. Кәрәкле һүҙҙәрҙе текстан яҙып алыу. Исемдәрҙеңкилештәременәнтанышыу, һөйләмдәр төҙөү.
	Исем. Исемдең килештәр менән үҙгәреше	Урмандар тураһындағы тексты тыңлау, йөкмәткеһе тураһында һөйләшеү. Тәҡдим ителгән һорауҙар һәм яуаптар менән диалог төҙөү. Исемдәрҙең эйәлек килеше менән танышыу. Дәреслектәге тексты уҡыу, текстка һорауҙар төҙөү. Эш дәфтәрҙәрендә күнегеүҙәр эшләү.
Яраткан йыл миҙгелем	Исем. Исемдең килештәр менән	Килеш буйынса исемдәрҙең үҙгәреүе тураһында өйрәнелгән материалды ҡабатлау. Телмәрҙә грамматик материалды әүҙемләштереү. Дөрөҫ интонация менән дәреслектәге тексты уҡыу. Һорауҙарға яуаптар, яраткан миҙгел тураһында һөйләү. Яраткан йыл миҙгелдәре һәм миҙгел

(4 сәғ)	үҙгәреше	күренештәре тураһында анкета тултырыу.
	Исем. Исемдең килештәр менән үҙгәреше	Йыл миҙгелдәре тураһындағы тексты тыңлап аңлау, терәк һүҙҙәр буйынса тыңланған текстың йөкмәткеһен күҙаллау. Йыл миҙгелдәре тураһында топиктар уҡыу, уҡылған текстан диалог төҙөү, миҙгел күренештәре тураһында әңгәмәләшеү. Деформацияланған тексты тергеҙеү. Йыл миҙгелдәре тураһында таблицаны тултырыу. Парҙарҙа яратҡан йыл миҙгеле хаҡында һөйләшеү. Башҡарылған эштәрҙе баһалау, интерактив таҡтала күнегеүҙәр эшләү. Йылдың төрлө осорҙары тураһында шиғырҙарҙы тасуири уҡыу.
	Белемде контролләү, телмәр үҫтереү	Контроль эш эшләү. Һүҙлек диктанттары яҙыу, парҙарҙа бирелгән ситуация буйынса диалогтар төҙөү, тыңлап аңлау күнекмәһен тикшереүгә йүнәлтелгән эштәр ойоштороу..
Минең гардеробым **(7 сәғәт)**	Сифат һүҙ төркөмө	Кейем-һалым тураһында тексты тыңлап аңлау, тыңланған текст буйынса анкета тултырыу. Предмет билдәләрен, гардероб предметтарын аңлатҡан һүҙҙәрҙе өйрәнеү. Телмәрҙә яңы һүҙҙәрҙе ҡулланыу. Рус һәм башҡорт телдәрендә сифаттарҙың айырмаһын билдәләү. Яратҡан кейем тураһында диалог ҡороу, әңгәмәсенән һорау алыу һәм уның һорауҙарына яуап биреү. Дөрөҫ интонация менән тексты уҡыукүнекмәләренкамиллаштырыу.
	Сифат дәрәжәләре	Сәскәләр тураһында әкиәтте тыңлау һәм төп геройҙарҙы билдәләү. Сифаттың сағыштырыу дәрәжәһе менән танышыу. Һөйләшеү ҡороу, әңгәмәсенән һорау алыу һәм уның һорауҙарына яуап биреү. Гардероб предметтарын һәм предметтарҙың төрлө билдәләрен аңлатҡан яңы һүҙҙәрҙе өйрәнеү. Текстарҙы орфоэпик уҡыу оҫталығын үҫтереү. Тәҡдим ителгән шаблон һәм терәк һүҙҙәр буйынса үҙеңдең кейемеңде һүрәтләү.
	Сифаттың артыҡлыҡ дәрәжәһе	Сәскәләр тураһындағы тексты тыңлап ҡарау һәм артыҡ һөйләмдәрҙе табыу. Гардероб предметтарын аңлатҡан яңы һүҙҙәр менән танышыу. Сифаттыңартыҡлыҡ дәрәжәһен өйрәнеү. Кейемде һүрәтләү, монологта ятланған лексиканы ҡулланыу. Ярҙамсы һүҙҙәрҙе файҙаланып таблица тултырыу.
	Алмаш. Алмашты килеш менән үҙгәртеү	Гардероб предметтары тураһындағы тексты тыңлау.Текст буйынса һорауҙарға яуаптар биреү. Һорауҙарҙы дөрөҫ ҡулланыу күнекмәһен камиллаштырыу. Һорауҙарға яуап биреү, яуаптарҙың дөрөҫ формаларын һайлау. Килештәр буйынса алмаштарҙы үҙгәртеү, кейем-һалым предметтары тураһында ҡыҫҡаса текст төҙөү. «Кейем-һалым һүрәтләнеше буйынса дуҫыңды таны» уйынын өйрәнеү

	Алмаш. Алмашты килеш менән үҙгәртеү	Баш кейемдәре тураһындағы тексты тыңлау.Текст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Телмәрҙә гардероб предметтарын аңлатҡан ятланған һүҙҙәрҙе ҡулланыу. «Сөнки» теркәүесендиалогтарҙа ҡулланыу.Һөйләмдәрҙә төшөп ҡалған һүҙҙәрҙе һайлап яҙыу. Һөйләмдәрҙе башҡорт теленән рус теленә тәржемә итеү.
	Һан һүҙ төркөмө. Төп һандар	Тексты тыңлау, телмәрҙәге һандарҙы билдәле бер ысул менән билдәләп барыу.«Күпме?» һорауын өйрәнеү, яуаптар төҙөү. 1-ҙән алып 100-гә тиклем иҫәпте өйрәнеү. Өйрәнелгән лексиканы ҡабатлау һәм һорауҙарға яуап биреү. Магазиндан кейем-һалым һатып алыу тураһында схема ярҙамында диалог төҙөү. Яратҡан кейем тураһында ҡыҫҡа топиктар һөйләү. Дәреслектәге тексты уҡыу һәм текстан һуң бирелгән эштәрҙе башҡарыу.
Мин сәйәхәтсе. **(7 сәғәт)**	Ҡылым. Ҡылым замандары	Сәйәхәт тураһындағы тексты тыңлау, тыңланған текстың йөкмәткеһе буйынса эш. Тема буйынса яңы һүҙҙәр өйрәнеү, телмәрҙә яңы лексиканы әүҙемләштереү. Ҡылымдың замандары менән танышыу. Тәҡдим ителгән схема буйынса диалог алып барыу. Тексты уҡыу, һорауҙарға яуап биреү, текстан ҡылымдарҙы эҙләү. Текстың мәғәнәһе һәм ярҙамсы һүҙҙәр буйынса ҡылымдыңзаманын билдәләү. Интерактив таҡтала ҡылымдар бирелгән күнегеүҙе башҡарыу.
	Ҡылымдың хәҙерге заманы	Башҡортостан Республикаһы буйлап сәйәхәт тураһындағы тексты тыңлау, һүҙлек запасын «Сәйәхәт» темаһы буйынса яңы һүҙҙәр менән тулыландырыу. Һөйләшеүҙәрҙә яңы һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү. Ҡылым замандары менән танышыуҙы дауам итеү. Хәҙерге заман ҡылымдарын файҙаланып, эш дәфтәрҙәрендә күнегеүҙәр башҡарыу.
	Ҡылымдың үткән заманы	Башҡортостан тауҙарына сәйәхәт тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу, телмәрҙә төрлө һорауҙарҙы дөрөҫ ҡулланыу. Өйрәнелгән һүҙҙәрҙе ҡулланып яуаптар төҙөү. Үткән һәм хәҙерге замандағы ҡылымдарҙыфайҙаланып, сәйәхәт тураһында ҡыҫҡа репликалар төҙөү.«ЯКласс» платформаһында тәҡдим ителгән репликаларҙан диалог ҡороу. Өйрәнелгән ҡылым формаларын нығытыуға интерактив таҡта ярҙамында эште башҡарыу. Тексты уҡыу, текстанһуңэштәрҙебашҡарыу.
	Ҡылымдың киләсәк заманы	Сәйәхәттәр тураһындағы тексты тыңлау һәм ҡылымдарҙыңзаманын билдәләү. Киләсәк заман ҡылымдарыменән танышыу, текста киләсәк заман ҡылымдарын билдәләү. Һүҙбәйләнештәрҙә өйрәнелгән ҡылым замандарын файҙаланыу. Парҙарҙа, өйрәнелгән ҡылым формаларын һәм үтелгән лексиканы файҙаланып, йәйге ялға пландар тураһында диалог алып барыу. LearningApps

		платформаһында күнегеүҙәр эшләү.
	Ҡылымдың заман менән үҙгәреүе	Сәйәхәт тураһында ҡыҫҡа диалогтарҙытыңлау, тыңланған текстың төп мәғәнәһен билдәләү. Терәк һүҙҙәр буйынса сәйәхәт тураһында диалог, топиктар төҙөү. Яттан һөйләү өсөн бер топикты һайлау. «ЯКласс» платформаһында ҡылымдың төрлө заман формаларын ҡулланып күнегеүҙәрбашҡарыу
	Ҡылымдың заман менән үҙгәреүе	«Йомро икмәк» әкиәтен тыңлау. Парҙарҙа сәйәхәт хаҡында әңгәмә ҡороу. Карточкалар менән эшләү һәм ҡылым замандарын ҡабатлау. Тексты уҡыу, төрлө сығанаҡтарҙанкәрәкле мәғлүмәтте табыу. Һығымталар яһау. «Сәйәхәт» темаһы буйынса лексиканы иң яҡшы белеүгә ярыш үткәреү.
		Сюжетлы рәсемдәр буйынса һөйләмдәр төҙөү. Тәҡдим ителгән ситуацияларҙы ҡулланыу, репликалар менән алмашыу, өйрәнелгән лексиканы ҡабатлау. Тәҡдим ителгән схема буйынса төркөмдәрҙә өйрәнелгән текстарҙы ҡабатлау. Парҙарҙа ситуатив диалогтар алып барыу. Уҡытыусы менән әҙерләнгән эштәрҙе төрлө платформаларҙа башҡарыу
Үтелгәнде ҡабатлау. Телмәр үҫтереү. **(2 сәғәт)**	Проект эше	Төркөмдәрҙә проект төҙөү. Әңгәмәсеңде тыңлай белеү, яуап төҙөү, ҡарар ҡабул итеү, проектты презентациялау, һорауҙарға яуап биреү.
	Белемде контролләү	Үтелгән темалар буйынса өйрәнелгән материалды ҡабатлау. Телмәр эшмәкәрлегенең дүрт төрө буйынса ла белемде тикшереү.
Резерв сәғәттәр **2 сәғәт**		

4-се класс (34 сәғәт)

Тел бүлеге, тема	**Программа йөкмәткеһе**	**Уҡыусыларҙың төп эшмәкәрлек төрө**
Көн дә мәктәпкә	Тел тураһында	Үтелгән материалды ҡабатлау, тема буйынса репликалар менән алмашыу, һүҙлек запасын яңы һүҙҙәр менән байытыу. Әңгәмәлә ятланған клише һәм дежур фразаларҙы ҡулланыу. Башҡорт теле,

барам **(6 сәғәт.)**	дөйөм мәғлүмәт	унық төрки телдәр системаһында тотҡан урыны, Башҡортостан Республикаһында унық статусы тураһында дөйөм мәғлүмәттәрҙе ҡабатлау.
	Фонетика һәм графика	Мәктәп хаҡында ҡыҙ баланың хикәйәһен тыңлау, тыңланған текстың йөкмәткеһе буйынса эш. Парлап эшләү, был тема буйынса диалогтар ҡороу. Өйрәнелгән һорауҙарҙы һәм яуаптарҙы телмәрҙә ҡулланыу. Телмәрҙә яңы һүҙҙәрҙе үҙләштереү һәм һүҙҙәрҙе әүҙемләштереү. Төшөп ҡалған һүҙҙәр менән һөйләмдәрҙе күсереп яҙыу. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәрен һәм уларҙы яҙыуҙы ҡабатлау
	Орфоэпия һәм лексика	Сит илдәге мәктәп тураһындағы тексты тыңлау, унық йөкмәткеһе буйынса эш. «Миңә ниндәй дәрес оҡшай?» һорауын өйрәнеү, яуабын нигеҙләү. Парлап эшләү, схема буйынса һөйләмдәр төҙөү, башҡорт шағирҙары һәм яҙыусыларының әҫәрҙәренән өҙөктәр менән танышыу. Башҡорт теленең орфоэпияһы ҡағиҙәләре менән танышыу. Башҡорт теленең лексикаһы тураһында дөйөм мәғлүмәт алыу.
	Исем	Л. Толстойҙың «Сауҡалыҡтағы балалар» хикәйәһе буйынса әңгәмә. «Кем? Нимә?» һорауына яуап биргән һүҙҙәрҙе ҡабатлау. «Мин нимә уҡырға яратам?» тигән һорауға яуап төҙөү. Һүҙҙәрҙең кәрәкле формаларын файҙаланып, тема буйынса монологик текст төҙөү. Терәк схемалар буйынса диалог ҡороу.
	Уртаҡлыҡ һәм яңғыҙлыҡ исемдәр	Балалар дуҫлығы тураһындағы тексты тыңлап аңлау, унық йөкмәткеһе буйынса эш. Тема буйынса яңы һүҙҙәр менән танышыу. Парҙарҙа дуҫтар тураһында диалог төҙөү. Дуҫтарыңды өлгөгә таянып һүрәтләү. Телмәрҙә исемдәрҙе ҡулланыу. Яңғыҙлыҡ һәм уртаҡлыҡ исемдәрҙе дөрөҫ яҙыу ҡағиҙәләрен ҡабатлау.
	Исемдәрҙең һан менән үҙгәреүе	Мәктәптәге дәрестәр тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тыңланған текстың йөкмәткеһе буйынса эш. Парлап һүҙҙең өйрәнелгән формалары менән диалог ҡороу. Текстан исемдәрҙе яҙып алыу. Исемдәрҙе телмәрҙә һәм яҙыуҙа дөрөҫ ҡулланыу
Ғаиләмде яратам **(4 сәғәт)**	Исемдәрҙең эйәлек ялғауы	Ғаилә тураһындағы шиғырҙы тыңлау, һүҙлек запасын яңы туғанлыҡ терминдары менән байытыу. Диалог ҡороу, әңгәмәсенән унық ғаиләһе, тышҡы ҡиәфәте, характеры, ғаилә ағзаларының мауығыуҙары тураһында һорашыу. Балалар журналдарынан ғаилә тураһында мәҡәләләрҙән өҙөктәр менән танышыу. Исемдәрҙең эйәлек аффикстарын өйрәнеү, уларҙы телдән һөйләүҙә һәм яҙма

		телмәрҙә ҡулланыу.
	Сифат	Ғаилә ағзаларының тасуирламаһы менән тексты тыңлау, һүҙлек запасын байытыу - баланың ыңғай сифаттарын характерлаған һүҙҙәрҙе өйрәнеү. Яуаптарҙа өйрәнелгән лексиканы ҡулланыу, тәҡдим ителгән текстарҙы дөрөҫ уҡыу. Парлап эшләү. Башҡорт һәм рус шағирҙарының, яҙыусыларының әҫәрҙәренән өҙөктәр менән танышыу. «Ниндәй?» һорауын өйрәнеү, яуап төҙөү, телмәрҙе әүҙемләштереү. Башҡорт телендә сифаттар тураһында өҫтәмә мәғлүмәттәр алыу
	Ҡабатлау. Сифаттың сағыштырыу дәрәжәһе	Ғаиләлә балаларҙың бурыстары тураһындағы тексты тикшереү. Тыңланған текстың йөкмәткеһе өҫтөндә эш. Диалог ҡороу, һорауға яуапбиреү, телмәрҙә ятланған һүҙҙәрҙе һәм һүҙ формаларын ҡулланыу. Парлап эшләү һәм өйҙәге бурыстар тураһында текст төҙөү. Сифаттарҙы сағыштырыу дәрәжәһе менән үҙгәртеүҙе ҡабатлау. Дәрес темаһы буйынса парлап һорау алыу, таҡтанан текст күсереп яҙыу.
Тыуған илем тураһында һөйләйем **(7 сәғәт.)**	Алмаш	Рәсәй Федерацияһы, илебеҙҙә йәшәүсе халыҡтар тураһындағы тексты тыңлап аңлау. Яңы лексика менән танышыу, телмәрҙә лексиканы әүҙемләштереү. Парлап эшләү, өлгө буйынса диалог төҙөү. Тыуған илебеҙ, ҡояш системаһында планетабыҙҙың урыны тураһында текстар уҡыу. Алмаштар тураһында өҫтәмә мәғлүмәт алыу. Зат алмаштарын ҡабатлау.
	Зат алмаштары	Башҡортостан Республикаһы тураһындағы текстытыңлау.Ятлаған һүҙҙәрҙе һәм алмаштарҙы файҙаланып, үҙең йәшәгән урам, тыуған йорт тураһында текст төҙөү.Үҙеңдең эшеңде һәм кластың эшен баһалау. Зат алмаштарын килештәрҙә үҙгәртеүҙе ҡабатлау, уларҙы телмәрҙә ҡулланыу, алмаштарҙың килеш аффикстарын дөрөҫ яҙыу
	Эйәлек алмаштары	Башҡортостан ҡалалары тураһындағы тексты тыңлау. Темағаҡарағаняңы лексика менәнтанышыу. шаблондыфайҙаланып, күршеләрхаҡындахикәйә, дәрестемаһыбуйынса диалог-һораутөҙөү. Телмәрҙәэйәлекалмаштарынҡулланыу.
	Күрһәтеү алмаштары	Мостай Кәримдең тыуған ил тураһында шиғырын тыңлау. Тыуған яҡтың яратҡан ерҙәре тураһында хикәйәләү. Телмәрҙә өйрәнелгән лексиканы, алмаштарҙы ҡулланыу, күрһәтеү алмаштарын дөрөҫ яҙыу. Лексиканы яңы һүҙҙәр менән байытыу.

	Һорау алмаштары	Ғ.Юнысованың балалар тураһында шиғырҙарын тыңлап аңлау. Үҙләштерелгән һүҙҙәре һәм алмаштарҙы ҡулланып, үҙҙәренең ихатаһындағы балалар тураһында яҙма текст төҙөү. Уҡытыусы тәҡдим иткән сығанаҡтарҙан мәғлүмәт эҙләү, үҙ эшеңде һәм кластың эшен дөйөмләштереү һәм баһалау. Башҡорт һәм рус шағирҙарының, яҙыусыларының әҫәрҙәренән өҙөктәр менән танышыу. Телмәрҙә һорау алмаштарын ҡулланыу.
	Алмаш тураһында белемде нығытыу	Балалар фольклоры өлгөләрен тыңлау: һанашмаҡ, тиҙәйткес. Билдәләнгән тема буйынса лексиканы өйрәнеү. Шаблон ярҙамында һәм шаблонһыҙ ҡыҫҡа текстар һәм диалогтар төҙөү. Уйынды һүрәтләү, үҙ фекереңде белдереү. Башҡорт һәм рус шағирҙарының әҫәрҙәре, башҡорт фольклоры өлгөләре менән танышыу. Зат, эйәлек, күрһәтеү һәм һорау алмаштарын ҡабатлау һәм дөрөҫ яҙыу.
	Белемде контролләү	Үтелгән темалар, телмәр эшмәкәрлеге төрҙәре буйынса тикшереү эштәрен башҡарыу. Уҡытыусы менән әҙерләнгән эштәрҙе төрлө платформаларҙа башҡарыу
Живу в деревне/городе **(6 сәғәт)**	Һан. Ҡабатлау.	Башҡортостанрайондарытураһындағы текст менәнтаныштырыу. Тема буйынсаяңыһүҙҙәрҙеһәмһүҙбәйләнештәрҙе үҙләштереү. Башҡортостанрайондарыһәмауылдары (ауылдары) тураһындадиалогтарһәммонологтартөҙөү. 10 - 100 иҫәпте ҡабатлау. Телмәрҙә һанды дөрөҫ ҡулланыу. Тыуғанауыл / тыуғанҡалатураһындағыбәйләнешле тексттөҙөү. Уҡытыусыҡушыуыбуйынсапарлап, төркөмдәрҙәэшләү.
	Ябай һәм ҡушма һандар	Башҡортостан Республикаһының иң ҙур ауылы - Сәйетбаба тураһындағы тексты тыңлап аңлау. Телмәрҙә һанды ҡулланыу, тыуған ауыл / тыуған ҡала тураһында бәйләнешле текст төҙөү. Алмаш парҙарҙа эшләү һәм терәк һүҙҙәр буйынса диалогтар ҡороу. Телмәрҙә ябай һәм ҡушма һандарҙы ҡулланыу, һандарҙы дөрөҫ яҙыу ҡағиҙәләрен нығытыу.
	Төп һәм рәт һандары	Өфөләге Ботаника баҡсаһы тураһындағы тексты тыңлап аңлау. Баҡса үҫемлектәре тураһындағы текст төҙөү, телмәрҙә өйрәнелгән лексиканы ҡулланыу. Телмәрҙә һандарҙы ҡулланыу. Лексиканы яңы һүҙҙәр менән байытыу. Тәртип һандарының аффикстарын дөрөҫ яҙыу ҡағиҙәләре.
	Йыйыу һандары	Өйрәнелгән лексиканы ҡулланып республика ҡалалары һәм ауылдары тураһында текст төҙөү. Һандарҙы телмәрҙә дөрөҫ ҡулланыу. Лексиканы яңы һүҙҙәр менән байытыу. Рус һәм башҡорт телдәрендә һандарҙы сағыштырып өйрәнеү.

	Һан. Үтелгәнде ҡабатлау.	Асылыкүл тураһындағы текст тыңлау. Үҙең йәшәгән район һәм республиканың иҫтәлекле урындары тураһында үтелгән һүҙҙәрҙе һәм һүҙ төркөмдәрен файҙаланып текст төҙөү.Аралашып, үҙ эшеңде һәм кластың эшен баһалау. Төп, тәртип һәм йыйыу һандарын ҡабатлау.
	Телмәр үҫтереү	Бирелгән ситуацияларға өйрәнелгән лексиканы файҙаланып диалогтар һәм монолог ҡороу.Әҙер план буйынса текст төҙөү, сюжетлы һүрәттәргә һөйләмдәр уйлау.
Һауа торошон һәм йыл миҙгел-дәрентикшерәбеҙ (3 сәғәт)	Рәүеш	Йыл миҙгелдәре тураһындағы тексты тыңлап аңлау. Һорауҙар ярҙамында йыл миҙгелдәре һәм уларҙың алмашыныуы хаҡында һөйләшеү ҡороу. Диалогтарҙа өйрәнелгән лексиканы әүҙемләштереү. Текст менән эшләү, һорауҙарға яуап биреү. Уҡытыусыменәнәҙерләнгәнэштәрҙе төрлө платформаларҙа башҡарыу
	Рәүеш. Сифаттарҙың рәүештәрҙән айырмаһы	Һауа торошо тураһында парҙарҙа диалог төҙөү, рәүештәрҙең сифаттарҙан айырмаһы, телмәрҙә һәм яҙыуҙа уларҙы дөрөҫ ҡулланыу. Кластың эшен һәм үҙеңдең эшеңде баһалау.
	Башҡортостандың экологияһы. Рәүеш. Сифаттарҙың рәүештәрҙән айырмаһын ҡабатлау.	Башҡортостан тәбиғәте тураһындағы тексты тыңлау.Тыңланған текст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Башҡортостан тәбиғәте тураһында текст төҙөү. Ҡыҙыл китапҡа индерелгән үҫемлектәр һәм хайуандар. Тәбиғәттә үҙ-үҙеңде тотоу ҡағиҙәләре, тыуған төйәктең тәбиғәтен һаҡлау тураһында һөйләмдәр төҙөү. Сифаттарҙың рәүештәрҙән айырмаһын ҡабатлау
Төрлө нәмәләр хаҡында һөйләшәбеҙ **(2 сәғәт)**	Ҡылым. Һөйләмдә ҡылымдарҙың урыны	Ғабдрахман Ҡадыров тураһындағы тексты тыңлап аңлау, тыңланған текст буйынса һорауҙарға яуап биреү. Билдәләнгән тема буйынса диалог алып барыу, алгоритмдар һәм һүҙлектәр ҡулланыу. Хаталарҙы табыу һәм төҙәтеү, эште баһалау. Текста ҡулланылған ҡылымдар тураһында мәғлүмәтте ҡабатлау.
	Ҡылымдарҙың зат менән үҙгәреше	Муса Гәрәев тураһындатексты тыңлау. Терәк схема ярҙамында үҙеңдең хыялың тураһында монолог төҙөү, яңы лексиканы үҙләштереү. Телмәрҙә өйрәнелгән лексиканы әүҙемләштереү. Ҡылымдарҙы зат менән үҙгәртеү, ялғауҙарҙың

		яҙылышын ҡабатлау.
Һатып алырға өйрәнәм **(3 сәғәт)**	Ҡылымдың юҡлыҡ формаһы	Бирелгән тема буйынса тексты тыңлау. Тыңланған тексттың йөкмәткеһе буйынса эш. Дәрес темаһы буйынса диалог ҡороу, уҡытыусы тәҡдим иткән мәғлүмәт сығанаҡтарын: схемаларҙы, һүҙлектәрҙе файҙаланыу. Телмәрҙә ҡылымдың кире формаһын ҡулланыу. Дөрөҫ яҙыу ҡағиҙәләре.
	Ҡылымдың заман формаларын ҡабатлау	Яңы лексиканы үҙләштереү. Тирәк һүҙҙәр менән диалог төҙөү.Телмәрҙә ҡылымдың заман формаларын ҡулланыу. Төрлө мәғлүмәт сығанаҡтары менән эшләү, схемалар, таныш һүҙлектәр ҡулланыу, хаталарҙы төҙәтеү. Уҡытыусыәҙерләгәнэштәрҙетөрлө платформаларҙа башҡарыу
	Телмәр үҫтереү	Үтелгән тема буйынса лексиканы әүҙемләштереү. Парҙарҙа, төркөмдәрҙә эшләү, төрлө ситуацияларға һөйләшеү ҡороу.
Үтелгәнде ҡабат-лау. Телмәр үҫтер. **(2сәғәт)**	Белемде контролләү	Үтелгән темалар буйынса өйрәнелгән материалды ҡабатлау. Телмәр эшмәкәрлегенең дүрт төрө буйынса ла белемде тикшереү. Проект төҙөү.
Резерв сәғәттәр – **1 сәғәт**		

Мәғлүмәт ресурстары

1. Башҡорт телен үҙ аллы өйрәнеү өсөн «Интерактив башҡорт теле»веб-ресурсы// URL: https://bashlang.ru/ (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 17.05.2022).
2. Балаларҙы өсөн «Балалар» интернет-порталы// URL: https://balalar.org/ (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 17.05.2022).
3. «Башкортостан» телерадиокомпанияһынның«Тамыр» балалар һәм үҫмерҙәр телеканалы// URL: https://bash.news/bst (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 18.05.2022).
4. Башкортостан Республикаһының мәғлүмәт порталы // URL: https://www.bashkortostan.ru/ (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 18.05.2022).
5. Башкортостандың мәҙәни донъяһы // URL: http://ebook.bashnl.ru/dsweb/HomePage (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 23.04.2022).
6. Башҡорт теленә өйрәтеүсе халыҡ-ара дистанцион система // URL: https://region.bspu.ru/ (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 23.04.2022).
7. Русса-башҡортса онлайн һүҙлек // URL: https://huzlek.bashqort.com/ (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 23.04.2022).
8. Башҡорт телен үҙ аллы өйрәнеү өсөн ҡулланма // URL: https://elib.bashedu.ru/dl/read/VahitovaSamouchBashkYaz.pdf/info (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 23.04.2022).
9. ЯКласс платформаһы // URL: https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya (мөрәжәғәт итеү ваҡыты 10.06.2022).
10. Башҡортса-русса һәм русса-башҡортса тәржемәсе : https://bashkortsoft.ru/.(мөрәжәғәт итеү ваҡыты 10.06.2022)